

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2019

Simona Vosátková

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra Hudební výchovy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Výuka hudební výchovy na 2. stupni ZŠ ve třídách s běžnou
a zvýšenou hodinovou dotací předmětu**

Music classes at the second
grade of the primary school in the classes with the common and
augmented quantity of the subject

Simona Vosátková

Vedoucí práce: PaedDr. Jan Prchal

Studijní program: Specializace v pedagogice (B7507)

Studijní obor: Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání — Hudební výchova se
zaměřením na vzdělávání (7507R036 / 7504R233) – dvouoborové studium

2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Výuka hudební výchovy na 2. stupni ZŠ ve třídách s běžnou a zvýšenou hodinovou dotací předmětu vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Kladno

.....

Simona Vosátková

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce PaedDr. Janu Prchalovi za jeho vstřícnost, ochotu a cenné rady, které mi při jejím zpracovávání vždy velmi laskavě poskytl. Dále děkuji Mgr. Haně Vocelkové za možnost organizace výzkumu na 5. Základní škole Moskevská v Kladně a Mgr. Lukáši Mekiňovi za jeho trpělivou asistenci a pomoc při realizaci výzkumu.

Mé vřelé díky patří v neposlední řadě také Mgr. Evě Moučkové nejen za poskytnuté informace, ale i za píli a energii, kterou do projektu RVHV na 5. ZŠ vložila, a tím umožnila mně a dalším stovkám žáků absolvovat povinnou školní docházku ve třídě s hudebním zaměřením.

ABSTRAKT

Bakalářská práce zkoumá rozdíly ve výuce hudební výchovy ve třídách s rozšířenou a běžnou výukou hudební výchovy na 2. stupni ZŠ. Její teoretická část se zabývá historií a vývojem projektu RVHV a srovnává jeho počáteční podobu se současnou. Soustředí se na koncepci a formy výuky, tematické plány, metodické postupy, používané pomůcky a učební materiály a porovnání výsledků výuky a její efektivity. Cílem práce je na základě výzkumu nejen postihnout a následně zvážit odlišnosti výsledků výuky s různou hodinovou dotací v jednotlivých třídách, ale také zjistit výhody hudebního zaměření a oblasti, ve kterých se projevuje jeho pozitivní vliv. Součástí je též zhodnocení metod výuky a návrhy možných řešení jejich nedostatků.

KLÍČOVÁ SLOVA

Hudební výchova, rozšířená výuka hudební výchovy (RVHV), druhý stupeň, základní škola, hudební vzdělávání, hudební zaměření, metodické postupy, efektivita výuky

ABSTRACT

This bachelor's thesis investigates the differences in the education of music in the classes with the common and augmented quantity of the subject at the second grade of the primary school. Its theoretical part deals with the history and development of the project of the augmented quantity of the music education and compares its initial scheme with today's arrangement. It focuses on the structure and style of the lessons, thematic plans, methodical approach, used utilities and teaching materials and comparison of the results of the education and its efficiency. The aim of the thesis is not only to find out and then consider the differences of the results of the education with the distinguishable quantity of the lessons in particular classes, but also to discover the advantages of the musical specialization and the factors which it positively influences. Finally, the work also includes evaluation of the educational methods and suggestions for possible solutions of their flaws.

KEYWORDS

Music education, augmented quantity of the music education, second grade, primary school, music studies, music specialization, methodical approach, educational efficiency

Obsah

Úvod	8
1 Historie tříd s RVHV	9
2 Současnost a budoucnost škol s RVHV	13
3 Prospěšnost hudebního zaměření	15
3.1 Nevýhody hudebního zaměření	17
4. 5. Základní škola Moskevská Kladno	19
4.1 Počátky tříd s RVHV	19
4.2 Zaměření školy	21
4.3 Současnost tříd s RVHV	22
4.3.1 Flétnový soubor	22
4.3.2 Školní pěvecký sbor	23
4.4 2. Základní umělecká škola	24
4.5 Úspěšní absolventi	25
4.6 Školní vzdělávací program	26
4.6.1 Tematické plány	27
4.6.2 Výuka HV	28
5 Výzkumná část	30
5.1 Předmět a cíle výzkumu	30
5.2 Výzkumné otázky a hypotézy	31
5.3 Organizace výzkumu	32
5.4 Výzkum a interpretace výsledků	33

5.4.1 Znalosti, hudební schopnosti a dovednosti žáků	33
5.4.2 Postoj žáků k výuce HV	36
5.4.3 Chování žáků v hodinách HV	37
5.4.4 Klima třídního kolektivu.....	38
5.4.5 Pracovní morálka a aktivita žáků	39
5.4.6 Dotazníky pro žáky	39
5.4.6.1 Otevřené otázky	39
5.4.7 Dotazníky pro učitele.....	43
5.4.7.1 Dotazníky pro učitele HV	43
5.4.7.2 Dotazníky pro učitele ostatních předmětů	43
5.4.7.3 Otázka důležitosti HV	46
6 Diskuze.....	48
6.1 Verifikace hypotéz.....	48
6.2 Návrhy na řešení nedostatků	49
Závěr.....	51
Seznam použitých informačních zdrojů	52
Seznam příloh.....	53

Úvod

Projekt rozšířené výuky hudební výchovy (RVHV) vnesl a ukotvil v našem školství Ladislav Daniel. Díky jeho činnosti se zvýšilo povědomí o důležitosti a přínosu hudebního vzdělávání dětí a mladistvých, o jehož rozvoj se školy na našem území začaly postupně snažit právě prostřednictvím rozšíření výuky hudební výchovy (HV).

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma, v rámci kterého se soustředím na třídy s RVHV v porovnání se třídami s běžnou hodinovou dotací tohoto předmětu, konkrétně na 6. - 9. ročník na 5. Základní škole Moskevská v Kladně, a na rozdíly v koncepci jejich výuky HV. Můj výběr ovlivnila jak skutečnost, že jsem sama na tuto školu do třídy s RVHV 9 let docházela, tak osobní zájem o hlubší průzkum projektu RVHV a jeho pojetí na 5. ZŠ. Vzhledem k vlastní zkušenosti s absolvováním RVHV jsem si při zpracovávání této práce měla možnost nejen zavzpomínat na svou povinnou školní docházku, ale i porovnat tehdejší zažitý systém s tím dnešním.

Cílem mé práce je vytyčit rozdíly ve výuce HV v jednotlivých třídách z hlediska její struktury, v ní používaných metodických postupů, učebních materiálů a pomůcek a na základě toho odhalit a porovnat výsledky vyučovacích metod a zvážit jejich efektivitu.

V teoretické části se zaměřuji na historii a vývoj samotného projektu RVHV, jeho současnou podobu a problematiku. Kromě toho zde rozebírám výhody hudebního zaměření a jeho pozitivní vliv na žáky i v mimohudebních oblastech. Pro kontrast zmiňuji i s ním spojená úskalí, s nimiž se žáci leckdy musí potýkat. Dále tato část přibližuje vývoj tříd s RVHV na 5. ZŠ od prvotního vzniku po jejich dnešní podobu.

Praktická část se zabývá výzkumem, jenž zjišťuje hudebně vědomostní a schopnostní vybavenost žáků, jejich postoj a vztah k HV, jejich aktivní podíl a chování ve výuce i jejich vlastní názor na obsah a průběh výuky na základě studijního zaměření jednotlivých tříd. V neposlední řadě se věnuje ověřování hypotéz týkajících se prospěšnosti hudebního zaměření v ostatních předmětech prostřednictvím získaných výpovědí příslušných vyučujících.

Závěrem v této práci shrnuji a vyhodnocuji své poznatky a ověřuji korespondenci výsledků výzkumného šetření s předem stanovenými hypotézami, jež doplňuji o vlastní názor na zjištěné nedostatky. V této souvislosti přikládám návrhy možných řešení vycházející z pohledu dotazovaných žáků a mé osobní zkušenosti.

1 Historie tříd s RVHV

Pojem rozšířená výuka hudební výchovy (dále jen RVHV) se v naší hudební pedagogice objevil v 60. letech 20. století díky inspiraci z evropské hudební pedagogiky, konkrétně z Maďarska. O tamní rozvoj hudebně výchovného systému se 6 hodinami hudební výchovy (dále jen HV) týdně a zřizování škol právě s RVHV se zasloužil Zoltán Kodály již v letech 50.. Propagátorem této myšlenky v československé hudební pedagogice byl Ladislav Daniel. Jméno tohoto hudebního pedagoga v kontextu vývoje hudební didaktiky a hudební praxe se stalo a dodnes je velmi významným pojmem pro výuku HV na českých školách i v zahraničí. Zásadním východiskem Danielova konceptu se stal Schulwerk Carla Orffa, který ve svém pětisvazkovém díle „*rozvíjel především myšlenku jednoty jazyka, hudby, pohybu, zpěvu, rozvíjení rytmického citění hrou na nástroje a podpory přirozené lidské tvořivosti.*“¹

Za převratný průkopnický projekt historie naší hudební pedagogiky je považován Danielův tzv. olomoucký experiment, v rámci kterého se v roce 1966 v Olomouci uskutečnilo otevření první základní školy s RVHV. „*Cílem experimentu bylo vyzkoušet v praxi nové metody výuky hudební výchovy, jako např. tonální metodu písňovou, improvizální prvky převzaté z Orffova systému, nové přístupy v hlasovém výcviku apod. a ověřit vliv intenzivnější hudební výchovy na formování osobnosti dítěte z hlediska jeho intelektových, morálních a charakterových rysů. Dále bylo potřeba prověřit hypotézu, že všechny děti jsou hudebně vychovatelné, a určit základní činitele, ovlivňující jejich hudebnost.*“²

Součástí této realizace bylo i metodické školení vyučujících HV, zapojení ředitelů základních škol (dále jen ZŠ) a základních uměleckých škol (dále jen ZUŠ), tehdy ještě nazývaných lidové školy umění (dále jen LDS), i umožnění náslechu studentům pedagogických fakult. Na základě Danielových didaktických metod, založených na jednotě koncepce a obsahu, byl vytvořen tzv. olomoucký model neboli RVHV a její příslušná náplň. Ten od svého vzniku sloužil jako model pro české a slovenské následnické školy se stejným záměrem.

¹ Česká Orffova společnost – *O nás* [online]. [cit. 2019-06-29]. <<http://www.orff.cz/cs/AboutUs>>.

² VÁŇOVÁ, H. Ladislav Daniel a školy s RVHV. *Hudební výchova* 2007, roč. 15, č. 2, s. 22. ISSN 1210-3683.

Olomoucký model vychází z 5 základních koncepčních znaků, k nimž se řadí:

1. Propojenost základní školy s RVHV a lidové školy umění

Dle Daniela by děti ze tříd s RVHV měly být i žáky partnerské LDŠ, kde mohou v rámci hudební nauky a instrumentálních souborů uplatnit nabytou všeobecnou hudebnost, teoretické znalosti a v neposlední řadě i pěvecké a nástrojové dovednosti právě z výuky HV na ZŠ.

2. Navýšení dotace hodin HV

Vyhovující počet hodin HV na ZŠ je stanoven na 3 týdně. Do RVHV se navíc započítává i sborový zpěv nebo hra v instrumentálním souboru společně s výukou hudební nauky a nástrojovou hrou na ZUŠ, což celkem vychází na 7 - 8 hodin s hudební náplní týdně.

3. Vytvoření metodických řad

„Progresivně uspořádané metodické řady se týkají zejména hlasového výcviku, rozvoje intonačních a rytmických dovedností, hudební nauky, písňového materiálu, nástrojových a improvizčních dovedností (dosud nepropracovaná je oblast poslechových a hudebně pohybových dovedností).“³

4. Zavedení povinné kolektivní hry na zobcovou flétnu

Tu Daniel popisuje jako „ideální nástroj pro elementární nástrojovou výuku dětí“ a „nepostradatelný nástroj učitele hudební výchovy“⁴ vzhledem k její snadné ovladatelnosti, finanční nenáročnosti a korespondenci s dětským hlasem. Hra na flétnu má vedle estetické funkce také zdravotní přínos, protože se při ní hlavně děti mladšího věku učí správnému dýchání, čímž předchází možným respiračním a dýchacím onemocněním.

5. Snaha o rozmanitost v nástrojové hře

Na ZUŠ by mělo být široké zastoupení nástrojů všeho druhu, čímž se docílí pestrosti nástrojových specializací ve třídách s RVHV, čehož by měli učitelé HV náležitě využívat jak přímo v hodinách, tak při výběru repertoáru pro veřejné koncerty a vystoupení.

³ VÁŇOVÁ, H. Ladislav Daniel a školy s RVHV. *Hudební výchova*, 2007, roč. 15, č. 2, s. 23. ISSN 1210-3683.

⁴ DANIEL, L. *Metodika hudební výchovy*. Vyd. 2., dopl. Ostrava: Montanex, 1992. s. 85. ISBN 80-85300-98-2.

Úspěch devítiletého olomouckého experimentu, který přinesl výsledky v požadovaných oblastech, konkrétně v rozvoji hudebnosti a morálních a charakterových rysů žáků, byl uznáván nejen hudebními pedagogy z celé republiky. Zanedlouho po jeho oficiálním ukončení v roce 1975 došlo k jeho obnovení na základě opětovného výskytu výchovných problémů na této ZŠ. L. Daniel se poté zasloužil také o celostátní propagaci konceptu RVHV, což pomohlo k realizaci tzv. banskobystrického modelu RVHV „*který vycházel ze zkušeností olomouckých hudebních pedagogů a využil i základní principy maďarské koncepce a dalších moderních hudebně výchovných systémů.*“⁵

Až o rok později, v roce 1987, však došlo ke schválení celostátního experimentu zřizování škol s RVHV na bázi olomouckého modelu. Přesný seznam vzdělávacích institucí, které Danielův model následovaly ještě do konce 80. let, není evidován, avšak pravděpodobný počet škol, které se v této fázi do projektu zapojily bylo 15, např. Praha - ZŠ Umělecká, Ústí nad Labem - Krásné Březno, Uničov, Liberec a na Slovensku kromě Banské Bystrice také Košice, Bratislava aj. Do roku 1991 nově vzniklé školy s RVHV neměly kromě olomouckých materiálů k dispozici žádné oficiální dokumenty, z kterých by mohly při tvorbě svých plánů čerpat. Proto musely vycházet z metodických postupů zkušených pedagogů a hudebníků, vzájemných konzultací a v neposlední řadě vytvářet své vlastní výukové materiály.

Díky vyhlášce Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) z roku 1991 se zřizování tříd s RVHV na základních školách ustanovilo jako oficiální možnost. V této souvislosti se během následujících let pořádala pravidelná setkání pověřených pedagogů, vedení škol a zástupců MŠMT za účelem společné práce na úpravách experimentálních osnov pro RVHV. Po závěrečném semináři, který se konal v květnu 1997, bylo MŠMT ČR oznámeno oficiální schválení finální verze vypracovaných učebních osnov pro školy s RVHV, které byly následně vydány v rámci vzdělávacího programu Základní škola, čímž došlo k završení tzv. experimentálního období. Modelová verze učebního plánu pro školy s RVHV byla vydána až později jako doplněk ke vzdělávacímu programu Základní škola pro třídy s rozšířeným vyučováním hudební výchovy. Ladislav Daniel se i v průběhu tohoto dění snažil učitelům ze škol s RVHV poskytovat metodickou podporu prostřednictvím Komise pro rozšířenou hudební výchovu. Ta spadala pod Společnost pro hudební výchovu (SHV), v původní podobě fungující v

⁵ VÁŇOVÁ, H. Ladislav Daniel a školy s RVHV. *Hudební výchova*, 2007, roč. 15, č. 2, s. 23. ISSN 1210-3683.

období let 1934-1938, která si „*jako hlavní cíle hned v počátku stanovila péči o rozvoj hudebního citění a vzdělávání mládeže i dospělých v co nejširších lidových vrstvách.*“⁶ Od roku 1989 pod názvem Společnost pro hudební výchovu v rámci České hudební společnosti začala organizovat kurzy dalšího vzdělávání pedagogů (Rychnov nad Kněžnou, Opočno) a v čele s Jaroslavem Herdenem se jí podařilo zorganizovat několik významných konferencí na aktuální témata, jakými byla např. problematika populární hudby v HV, využití moderních technologií a keyboardů v HV, improvizace v HV aj.

Průkopníkem propojení subjektů ZŠ a ZUŠ se stala již v roce 1989 ZŠ a ZUŠ Jablonořská Liberci proslulá kvalitou svého hudebně výchovného vzdělávání. Sloučené subjekty průběžně vznikaly i v jiných českých městech: Praha, Ústí nad Labem, Brno, Pardubice, Karlovy Vary, Liberec, Hradec Králové, Brandýs n. Labem, Česká Lípa, České Budějovice, Havířov, Kladno, Kolín, Most, Opava, Orlová, Písek, Příbram, Tábor, Teplice, Třinec, Vysoké Mýto a Zlín. Sídla škol s RVHV a jejich přesný počet v průběhu minulých let lze kvůli absenci pravidelných záznamů a statistik pouze odhadnout a to na základě seznamů zástupců a pedagogů škol s RVHV z celé ČR, kteří se svou účastí podíleli na hudebně výchovných setkáních. Ta byla od nástupu Jana Prchala na pozici předsedy SHV v roce 2002 opět pořádána pravidelně. Například v roce 1998 bylo v České republice zřízeno 83 škol s RVHV s celkovým počtem 560 tříd (viz Příloha 1).

⁶ PRCHAL, J. 80 let Společnosti pro hudební výchovu a pohled na současný stav hudební výchovy v ČR. In: HALA, P. *Musica Viva in Schola XXV*. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 33. ISBN 978-80-210-8467-4.

2 Současnost a budoucnost škol s RVHV

Ani v současné době ještě nikdo přesné a oficiální údaje o školách s RVHV nezpracoval, a jakékoli statistiky proto nejsou k dispozici. Poslední přístupné záznamy mají formu seznamu účastníků II. Celorepublikového setkání pedagogů a zástupců ZŠ s RVHV a ZUŠ konaného v Karlových Varech v květnu 2004, kteří se zde sjeli ze 17 různých ZŠ a ZUŠ (viz Příloha 2). „*V současnosti proto není možno stanovit, kolik škol v rámci ČR se projektu RVHV věnuje a do jaké míry jejich pojetí a organizace výuky koresponduje s původními parametry Ladislava Daniela.*“⁷, komentuje tuto situaci sám PaedDr. Jan Prchal. Školy mají tendence pojímat RVHV odlišnými způsoby nejen v oblasti didaktiky a forem výuky, ale i hodinových dotací. Někde se dodržují 3 hodiny HV týdně po dobu celé povinné školní docházky (Liberec, Kladno), někde jen na I. stupni, jinde zase pravidelně neprobíhá nástrojová výuka či sborový zpěv. Školní vzdělávací programy (dále jen ŠVP) škol s RVHV se dnes též často liší od původního Danielova konceptu, avšak jejich prioritou stále zůstává rozvoj a harmonizace osobnosti žáků, jež realizují prostřednictvím příslušně koncipované výuky HV.

Některé formy spolupráce ZŠ a ZUŠ se v minulosti potýkaly s problémy, které se bohužel vyskytují dodnes. Současná legislativa totiž neumožňuje vytváření společného ŠVP pro ZŠ i ZUŠ, i přesto, že by tím žákům byly poskytovány nadstandardní podmínky. Důsledkem toho je skutečnost, že žáci tříd s RVHV musí docházet i na výuku „Reflexe a recepce hudby“ neboli hudební nauky vyučovanou v rámci partnerské ZUŠ, ačkoli se její náplň více méně shoduje s výukovým plánem HV na ZŠ. Pokud jsou i přesto žáci z hudebních tříd z hudební nauky uvolňováni, hrozí školám podobná situace jako například v ZUŠ Zlín - Malenovice, kde „*sklidili výtku v inspekční zprávě a podezření, že škola na neodučených hodinách hudebních nauk ušetří*“⁸, jak píše tamější ředitelka Věra Bobáková ve svém dopise pro redakci časopisu Hudební výchova. V těchto případech se následně subjekty setkávají s nepochopením ze strany rodičů a veřejnosti, s kterým se musí často složitě vypořádávat. Školy se nedovolají pomoci ani u Asociace základních uměleckých škol ČR, která na jejich spojení s příslušnou ZŠ s RVHV programem reaguje dokonce jejich vyloučením, což podle aktuálních informací zatím neplánuje měnit. To potom vrcholí jejich úplným odstoupením od projektu RVHV, což rozvoji HV a hudebnosti mládeže obecně rozhodně neprospívá.

⁷ PRCHAL, J. Osobní archiv. *Historie projektu škol s rozšířenou výukou HV*. 2019, Kryštofovo Údolí, s. 8.

V ohrožení jsou i samotné ZŠ s RVHV, a to z důvodu souběhu tlaků rodičovské veřejnosti či zřizovatele a leckdy i vedení školy, které v současné době upřednostňují posílení výuky cizích jazyků nebo ICT technologií právě před hudebním a v obecné rovině humanitním zaměřením. Důsledkem tohoto stavu jsou úpravy původní koncepce RVHV, redukování projektu pouze na I. stupeň ZŠ nebo odstoupení od spolupráce se ZUŠ, to vše na úkor původní myšlenky Ladislava Daniela.

Současný rámcový vzdělávací plán pro základní školy poskytuje rozšířené HV více prostoru a možností pro rozvoj. O problematice škol s RVHV se navíc aktivně diskutuje v rámci projektu Letní dílny hudební výchovy, který s akreditací MŠMT ČR každoročně organizuje SHV ČR. A. Charalambidis, autor známý díky řadě učebnic HV určených pro 6. - 9. ročník, ve svém článku uvádí i úskalí, jež tento předmět čekají: *„Z hlediska tlaku společnosti, jejích preferencí, ale i z hlediska mezilidských vztahů však bude obhájení zaměření školy i obhájení postavení HV jako rozšířeného předmětu složitější.“* Budoucnost projektu RVHV tedy zůstává v kompetenci základních škol a je jen na nich, jak s ní naloží. Určitě nejsou nuceny své programy kompletně přepracovávat, lze jen obnovit pevné a ověřené základy. Podle Charalambidise: *„Je proto zapotřebí využít všech argumentů podpořených kvalitními výsledky v rámci edukačního procesu a dlouhodobých tradic. A ty školy s RVHV mají.“*⁹

⁸ BOBÁKOVÁ, V., Z dopisu čtenářky. *Hudební výchova*, 2007, roč. 15, č. 3, s. 39. ISSN 1210-3683.

⁹ CHARALAMBIDIS, A. RVHV a jak dál? *Hudební výchova*, 2007, roč. 15, č. 3, s. 40. ISSN 1210-3683.

3 Prospěšnost hudebního zaměření

Hudební výchova si klade za cíl rozvíjet sociální, kulturní, citovou a osobnostní stránku žáka prostřednictvím jeho aktivní účasti a podílu na receptivních a produktivních činnostech, mezi které se řadí zpěv, hra na hudební nástroje, poslech hudby, hudebně pohybové aktivity, improvizace aj. Její nedílnou součástí je samozřejmě také historie a hudební tradice, jež si žák nejen uchová v podobě znalostí, zkušeností a praktických dovedností, ale bude schopen je i dále využívat, zdokonalovat a následně i sdílet a předávat. Hudební výchova je úzce spjata s dalšími obory (pohybová, dramatická, mediální výchova), z nichž všechny velmi pozitivně ovlivňují dětskou kreativitu, emocionální vnímání a prožívání. Účinnost výuky však z velké části záleží na její realizaci. Ta je v kompetenci hudebního pedagoga, jehož osobnost, schopnosti a zkušenosti zde hrají zásadní roli, a vzdělávací instituce zajišťující obsahové přizpůsobení předmětu vzhledem k cílové skupině. Hudební výchova má tedy nepochybně jako klíčový reprezentant oblasti Umění a kultura v základním a všeobecném vzdělávání své právoplatné a nezastupitelné místo.

Pozitivní účinky hudebního zaměření žáků lze nalézt kromě rozvoje jejich hudebnosti a estetického cítění také v mimohudebních oblastech. Konkrétně hra na hudební nástroj či sólový zpěv vyžadují soustředěnost, vnímání a představivost, při čemž v mozku dochází ke zpracování vjemu hudební notace či jiného grafického materiálu, jeho převodu do hudební podoby, jež se následně propojí s motorikou. Tento komplexní kognitivní neboli poznávací proces¹⁰, navíc zahrnuje i rychlé a přesné zpětné analýzy vlastní hudební produkce a její případnou korespondenci s ostatními muzikanty či doprovodem. V neposlední řadě se díky hře a zpěvu (z paměti) rozvíjí vizuální paměť, kterou žáci později zaručeně ocení při studiu učiva na ZŠ.

Hudební činnosti tedy mozkové funkce rozhodně nešetří, avšak vnáší do školního prostředí optimismus a pozitivní atmosféru, která u žáků odstraňuje duševní únavu a uvolňuje psychické napětí ze stresových situací v naukových předmětech (testy, zkoušení, individuální výstupy atd.). Jak důležité je budování vztahu k hudbě již od raného dětství rozvádí ve své knize *This Is Your Brain On Music* kognitivní psycholog a neurolog Daniel Levitin. Jeho interpretaci lze rozumět tak, že „*co bylo v dětství představeno v souvislosti s hudbou a jaké pocity to vyvolávalo, určuje*

¹⁰ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ E., MAREŠ, J. Heslo *Kognitivní proces*, in: Pedagogický slovník, Vyd. 4., Praha: Portál, 2003, s. 101. ISBN 80-7178-772-8.

pozdější preference a vztah k hudbě. Ze zde uvedeného vyplývá význam školní hudební výchovy – přinášet žákům kvalitní a silné hudební podněty a vyvolávat zážitky, které zejména v dnešní době neposkytuje rodina. “¹¹

Na základě našich i zahraničních různorodých výzkumů, jejichž výsledky jsou obsažené v Podkladové studii pro revizi RVP oblasti Umění a kultura – hudební výchova, byl potvrzen pozitivní vliv rozšířeného hudebního vzdělávání i na úspěšnost žáků v jiných předmětech a v oblasti chování žáků. Zjistilo se, že hudební činnosti a jejich estetická funkce fungují jako prostředek prevence vzniku rizikového chování, tím že působí na utváření charakterových vlastností žáků. Nástrojová hra rozvíjí jemnou motoriku, čímž zlepšuje dětské písemné a výtvarné projevy, hudebně pohybová výchova využívá psychomotorické hry a aktivity pro zvýšení pohybové zdatnosti a psychické uvolnění, hudební improvizace a tvořivost zase podporuje smysl pro fantazii, což se projevuje mimo jiné i ve slohových pracích. Hudební činnosti mají významný podíl na dětské trpělivosti a pozornosti. Jak tvrdí Milena Kmentová: *„Selektivní sluchová pozornost je od nejranějšího věku jedince společným předpokladem rozvoje řeči i hudebnosti. Zajišťuje zaměření na akustický podnět, rozlišování figury a pozadí a inhibici vnímání jiných podnětů. Proto je základním předpokladem řečové komunikace a jakéhokoli učení závislého na naslouchání, jehož podíl (ať chceme, nebo nechceme) je ve vzdělávacím procesu stále převažující. “¹²* HV v dostatečné míře a kvalitě by tedy měla být dostupná i pro rizikové skupiny, jako např. děti ze sociálně slabších rodin a znevýhodněného prostředí, děti s poruchami pozornosti, ADHD apod., kterých v současnosti na základních školách přibývá.

Lepší výsledky žáků lze vidět i ve výuce jazyků, kde vynikají v řečových a komunikačních schopnostech, čtenářské gramotnosti a verbální paměti. Jejich vyvinutá obecná inteligence se zakládá na psychologickém jevu zvaném „kognitivní transfer“, jehož principem je symetrické posilování obou hemisfér mozku. Hudební myšlení a kreativita tudíž v pravé mozkové hemisféře posiluje kromě své funkce i paralelní funkce v levé hemisféře, kam právě patří např. matematické a řečové schopnosti nebo logické uvažování. Vědci amerického časopisu Psychology Today zjistili, že hudebníci dokáží tyto funkce propojit a používat najednou. Při jazykové i hudební produkci totiž záleží na výšce hlasu/tónu, rytmu, přízvuku, frázování a interpretaci, jazykové či

¹¹ Podkladová studie pro revizi RVP oblasti Umění a kultura – hudební výchova, NÚV [online]. 2019, s.7. poslední revize 10.10.2018 [cit. 2019-06-30]. <<http://www.nuv.cz/file/3615/>>.

hudební paměti a schopnosti imitace a improvizace. Výhody zpěváků se projevují například ve výslovnosti či ve vyjadřování pocitů a emocí.¹³

Například Finsko, známé jako země s jedním z nejvyspělejších vzdělávacích systémů, již nějaký čas využívá tzv. Musiikkileikkikoulu metodu, která spočívá v hudebním rozvoji velmi malých dětí (2-3 roky), jež se s příslušnými lektory věnují různým hudebním aktivitám hravou formou, což se později odráží na kvalitě jejich jazykové kompetence. Dle jejich tvrzení založených na vlastních zkušenostech by se s nenásilným hudebním výcvikem (stačí údajně i 1 hodina týdně) mělo začít u dětí do 7 let, čímž se podpoří jejich intelektuální, jazyková a psychická kapacita. Ta se následně projeví např. rozšířenou slovní zásobou, vyvinutým smyslem pro gramatiku a komunikačními schopnostmi neboli vyšší jazykovou inteligencí. V tomto věku totiž dochází k největšímu mozkovému růstu. Nabyté jazykové dovednosti, např. výslovnost, navíc tito jedinci neztratí ani během dospívání, což jim v dospělosti bude zajisté cennou výhodou. Žádná výuka cizího jazyka se však neobejde bez syntaktických a pragmatických pravidel. Tudíž žáci s hudebním nadáním mohou mít sice předpoklady pro snazší a lepší produkci cizí řeči, bez snahy a péle v oblasti gramatiky a slovíček toho však jen velmi nepravděpodobně docílí.¹⁴

HV je považována za kolektivní předmět, kde se však cení přínos a aktivita každého jedince. Žáci se tak naučí jak týmové spolupráci a souhře (sbor, kolektivní instrumentální hra), tak hledání a identifikaci vlastní identity a role v kolektivu. Osvojí si i společenské dovednosti a mohou zapracovat na svém vyjadřování. Hudba inspiruje a učí zejména povahově uzavřenější jedince vyrovnávat se s emocemi a negativitou bezpečným a příjemným způsobem.¹⁵

3.1 Nevýhody hudebního zaměření

I přes výše uvedený výčet pozitiv rozšířené HV je v rámci objektivit nutno uvést, že ne všem může hudební zaměření vyhovovat. Program RVHV je především poměrně časově náročný vzhledem k pravidelným sborovým a instrumentálním zkouškám a s nimi spojeným koncertům,

¹² Podkladová studie pro revizi RVP oblasti Umění a kultura – hudební výchova, NÚV [online]. 2019, s.10. poslední revize 10.10.2018 [cit. 2019-06-30]. <<http://www.nuv.cz/file/3615/>>.

¹³ GROSJEAN, F. Do Musicians Make Better Language Learners? *Psychology Today* [online]. 2017. [cit. 2019-06-28]. <<https://www.psychologytoday.com/intl/blog/life-bilingual/201707/do-musicians-make-better-language-learners>>.

¹⁴ HENRIKSSON-MACAULAY, L. Are musicians better language learners? *The Guardian* [online]. 2014. [cit. 2019-06-28]. <<https://www.theguardian.com/education/2014/feb/27/musicians-better-language-learners>>.

¹⁵ Podkladová studie pro revizi RVP oblasti Umění a kultura – hudební výchova, NÚV [online]. 2019, poslední revize 10.10.2018 [cit. 2019-06-30]. <<http://www.nuv.cz/file/3615/>>.

vystoupením a případným několikadenním soustředěním. Hra na nástroj, v hudebních třídách konkrétně na zobcovou flétnu, navíc vyžaduje domácí přípravu. Děti se poté mohou i kvůli vyšším nárokům učitelů jiných předmětů cítit přetíženy a zarmouceně, jelikož jim nezbyde dostatek času a energie na jejich další oblíbené koníčky. Ne všichni jsou navíc stejně talentovaní, proto může u těch méně trpělivých jedinců dojít ke ztrátě motivace, pokud nevynikají v žádné hudební činnosti nebo jejím nácvikem musí strávit příliš svého volného času. Se správným přístupem zkušeného pedagoga lze této situaci však úspěšně předejít.

Zvýšená dotace hodin HV má sice mnoho výhod, pro některé žáky, zejména pro chlapce, se však časem může stát svazující. Pokud si navíc v průběhu studia uvědomí, že se hudbě v takové míře vlastně věnovat nechtějí, jsou leckdy nuceni přestoupit do třídy s jiným zaměřením nebo s běžným režimem ZŠ, a to i v případě, že se v původním kolektivu cítí dobře a styl výuky jim vyhovuje. Přestup může hrozit i žákům, kteří ve třídě s RVHV nedosahují požadovaných výsledků zejména v naukových předmětech, vzhledem k tomu, že jsou na tyto třídy v rámci jejich hudbou rozvinutých znalostních a vědomostních předpokladů často kladeny vyšší nároky i v jiných směrech a oborech.

4 5. Základní škola Moskevská Kladno

Pro svou bakalářskou práci jsem si cíleně zvolila 5. Základní školu Moskevská 2929 se sídlem v Kladně. Důvodem mého výběru byla především skutečnost, že jsem zde sama absolvovala devět let povinné školní docházky právě v jedné ze tříd s RVHV (viz Příloha 3), tudíž jsem se vracela na známou půdu a za známými tvářemi. Tato spolupráce mi také umožnila porovnání mé vlastní zkušenosti s aktuálními podmínkami a systémem. Dalším z důvodů byla i skutečnost, že je tato vzdělávací instituce jednou z mála svého druhu v oblasti Kladenska.

4.1 Počátky tříd s RVHV

Pro vytvoření uceleného obrazu je nezbytné zmínit vznik a prvopočátky tamního hudebního zaměření. Otevření Základní školy Kladno, Moskevská 2929, se konalo v září roku 1954. Realizace založení tříd s RVHV, která pramenila z nápadu, v tu dobu budoucí ředitelky, Mgr. Zuzany Malé, Mgr. Evy Moučkové a jejího manžela, tehdy budoucího zástupce ředitelky, Mgr. Miroslava Moučky se však uskutečnila až v roce 1992. Vše začalo v únoru, kdy již při zápisu do 1. ročníku byly děti zařazovány do tříd s běžným nebo hudebním zaměřením, o čemž rozhodovaly výše zmíněné magistry ve spolupráci s přítomnými učiteli partnerské 2. ZUŠ Kladno. Společně vybrali 25 budoucích prvňáčků s nejlepšími předpoklady pro rozšířené hudební vzdělávání, kteří v září 1992 nastoupili do historicky první třídy s RVHV na této škole. Jelikož většina z nich vynikala ve zpěvu, na řadu přišlo uskutečnění další novátorské myšlenky, a to založení dětského pěveckého sboru. Název Sluníčko, symbolizující jak slunce na obloze, tak sluníčko sedmítečné neboli berušku byl stejně jako logo sboru (viz Příloha 4) zvolen dětmi na základě ankety. Svou činnost zahájil v únoru roku 1993 pod vedením Mgr. E. Moučkové a za asistence učitelky klavíru a sborové korepetitorky Jarušky Kašparové. Tehdy ještě nikdo netušil, že se Sluníčko postupně rozroste až do čtyř samostatných oddělení a stane se známým pojmem nejen v Kladně a okolí.

V celém projektu hráli velmi důležitou roli rodiče žáků, kteří podporovali jejich nadšení a motivovali je i vlastní účastí a přispíváním k počátečnímu vývoji hudebních tříd a sboru, a to například navštěvováním ranní „doučky“ hudební nauky, kde si rozšiřovali své znalosti hudební teorie, aby byli schopni dětem pomoci s domácí přípravou, nebo šitím jednotných úborů (sukýnek a kalhot) pro sboristy. Jezdili také na sborové zájezdy či vzdálenější veřejné koncerty a vystoupení jako doprovod a věrné publikum.

Ačkoli se 5. ZŠ stala díky svému hudebnímu zaměření na Kladensku jedinečnou, musela se vypořádat s nedostatkem vzorových výukových materiálů, které by sloužily jako zdroje při tvorbě tematických plánů pro devět ročníků tříd s RVHV. Proto se paní magistra Moučková rozhodla vzít tento problém do svých rukou. Pomocí svých dlouholetých zkušeností získaných během výuky na I. stupni ZŠ, hodin HV vyučovaných na II. stupni ZŠ a dostupných, tehdy teprve zkušebních, ale v současnosti již nepoužívaných, metodik a osnov HV se snažila o nastínění obsahu všech hudebních složek v jednotlivých ročnících pro určení směru vývoje tohoto rozšířeného hudebního vzdělávání a náhled do budoucna. Inspirovala se také tematickými plány využívanými na 2. ZUŠ, s níž 5. ZŠ dodnes úzce spolupracuje, které obsahovaly mimo jiné otázky k závěrečným zkouškám z hudební nauky. Paní Moučková dokonce i sama tvořila některé učební pomůcky, při čemž čerpala jak z vlastních zkušeností práce metodika HV v okrese Kladno, tak z připomínek a konzultací se svými hudebními kolegy či sbormistry. Při své práci také využívala nápady jiných učitelů publikovaných v časopise *Estetická výchova*, dnes *Hudební výchova*, jehož historie sahá až do poloviny 20. století, a který je od roku 1992 vydáván Pedagogickou fakultou Univerzity Karlovy.¹⁶ Účastnila se i seminářů vedených L. Danielem, který jeden z nich zorganizoval i přímo na 5. ZŠ Moskevská. Ze škol s RVHV v té době navštívila pouze ZŠ Uměleckou v Praze.

Třídy s RVHV se řídily podle pevně stanovených pravidel, která zahrnovala dotaci tří hodin HV včetně jedné věnované hře na flétnu pod vedením vyučující z přilehlé 2. Základní umělecké školy. Zápis do třídy s hudebním zaměřením nebyl podmíněn souběžným přihlášením do ZUŠ, ačkoli ji většina žáků hned od 1. ročníku navštěvovala. Ti byli nejprve uvolňováni z hodin hudební nauky, kterou jim vedení školy automaticky uznávalo za jejich RVHV, postupem času však školní inspekce nařídila povinnou docházku na hodiny hudební nauky pro všechny, což platí dodnes. Ve výuce se používaly učebnice HV od M. Liškové pro první stupeň a od A. Charalambidise pro stupeň druhý, hudební nauky od I. Hlavatého a zpěvníky cyklu *Já písnička*. Podle většiny z nich se na této škole žáci stále učí. Předmět Sborový zpěv je po celou dobu existence RVHV koncipován jako volitelný předmět, který však byl a je považován za nutnou součást celého výukového programu v těchto třídách, proto je na jeho členství dodnes kladen

¹⁶ Časopis *Hudební výchova – Historie časopisu* [online]. [cit. 2019-06-15]. <<http://pages.pedf.cuni.cz/hudebnivychova/historie-casopisu/>>.

velký důraz. Změnil se pouze počet sborových zkoušek ze dvou na jednu za týden a současně s rozšířením sborových oddělení se navýšil i počet zpěváků.

V průběhu let se zažité tematické plány musely pochopitelně pozměnit v důsledku rapidního vývoje moderních technologií, jakožto zdrojů informací, a nárůstu popularity sportovních aktivit, uměleckých kroužků a ostatních možností trávení volného času. Snížily se nároky v oblasti hudební teorie, a naopak se doplnilo učivo o populární hudbu a hodiny o praktickou hudební činnost a tvorbu. Podle názoru Mgr. Moučkové se velká změna odehrála i v postoji žáků hudebních tříd k výuce HV a celkovému hudebnímu zaměření. Počáteční nadšení a zápal žáků do rozšířeného hudebního vzdělávání postupně vystřídal pasivní postoj až nezájem o aktivní podíl na jejich hudebním rozvoji. Hlavně na druhém stupni, kde dětem přibývaly další povinnosti a záliby, se především docházka na sborové zkoušky a účast na sborových koncertech začaly dostávat do pozadí. Hlavní příčinu vidí v negativním vlivu moderních technologií a celkovém chování většinové populace, což mimo jiné způsobuje úbytek trpělivosti u dětí, jež si rychle zvykají na dostatečný a okamžitý přísun všeho, co si zrovna záměnou. Nabídka zájmových útvarů a aktivit je velmi široká, proto současným trendem není již pouze jedna konkrétní specializace, ale všeobecné zaměření, na kterém lze dále stavět v různých a rozmanitých směrech. Hranice jsou otevřené a možnosti cestování neomezené, proto se už výjezdy sboru dávno necení a nepovažují za přínosné tak, jako dříve. Výčet všech faktorů a okolností, které ovlivňují vztah současných žáků k HV, je samozřejmě mnohem rozsáhlejší. Dle Mgr. Moučkové jim nejvíce chybí zaujetí a odhodlání jít do něčeho naplno, jako tomu bylo u prvních tříd s hudebním zaměřením, snížila se i jejich úcta k dospělým a pokora k jimi dosaženým úspěchům. Postoj dětí je však obrazem přístupu jejich rodičů, kteří je prý dříve mnohem více podporovali a chválili a byli opravdu pyšní na to, čemu se během studia věnovaly a v čem dosahovaly úspěchů. Změnu postojů je však možno vidět i přímo ve škole, u učitelů ostatních předmětů a vedení školy, od kterých se jejich hudebním kolegům či studentům zapojených do hudebních projektů či akcí ne vždy dostane uznání a pochopení pro jejich činnost. To se však v dnešní době objevuje i v rámci jiných oborů.

4.2 Zaměření školy

V současné době se 5. Základní škola nespecializuje pouze na výuku hudby (třídy s označením B), ale nabízí i třídy se sportovním zaměřením (označení C), kde se žáci díky zvýšené dotaci hodin tělesné výchovy mohou kvalitně připravit na svou budoucí sportovní, převážně atletickou kariéru. Fungují zde i třídy bez zaměření (označení A) s běžnou dotací všech předmětů podle RVP. Škola také všeobecně klade důraz na výuku jazyků. Žáci se zde začínají učit angličtinu ve 3. ročníku, ke které si v 7. ročníku libovolně zvolí druhý jazyk z možností: němčina, ruština, francouzština a španělština. Tato různorodost je pro zájemce zjevně velmi lákavá, jelikož se škole stále daří naplňovat třídy všeho zaměření. Někdy se kvůli velkému zájmu otvírají i tři 1. ročníky včetně sportovního, který se za normálních okolností nabízí pouze od 6. do 9. ročníku.¹⁷

4.3 Současnost tříd s RVHV

Žáci studující ve třídách s RVHV rozvíjejí své hudební schopnosti, znalosti a dovednosti od 1. až do 9. třídy. U dětí se již při zápisu do 1. ročníku zjišťují jejich hudební předpoklady a hudební dovednosti, převážně se přihlíží k rytmickému cítění a intonaci. Jejich rozvrh zahrnuje 3 hodiny hudební výchovy týdně, zatímco v ostatních třídách (A, C) probíhá výuka hudební výchovy pouze jednu hodinu týdně. V rámci jedné z hodin hudební výchovy se žáci I. stupně pravidelně věnují hře na flétnu. V 5. ročníku učitelé rozdělí třídu dle dovedností, potenciálu a zájmu do dvou skupin, z nichž jedna pokračuje a zdokonaluje se v nástrojové hře, zatímco zbytek třídy se účastní výuky s příslušným učitelem HV zaměřené na historii hudebního umění. Tato hodina nabízí rozšířený pohled do života významných hudebních skladatelů a historie hudby a prohlubuje jejich znalosti hudební nauky. Třídy jsou tedy jednou týdně rozdělené do dvou skupin, které ve většině případů odpovídají více méně polovině celkového počtu žáků, jejichž klasifikace se započítává k hodnocení z klasických hodin HV.

4.3.1 Flétnový soubor

V 6. - 9. ročníku probíhá výuka hry na flétnu pod vedením DiS. Ivana Tatara, který na základě rozvoje potenciálu a zájmu dětí založil v roce 2011 školní flétnový soubor Flauti Vivace (viz Příloha 5) ve formě volitelného předmětu. Ten tvoří právě žáci II. stupně hudebních tříd

¹⁷ Základní škola Kladno, Moskevská 2929 – *O škole*. [online]. [cit. 2019-06-15]. <<https://www.5zskladno.cz/zakladni-skola/obecne-informace/o-skole/>>.

flétnové specializace (viz výše). Repertoár souboru zahrnuje převážně autorsky upravené skladby populární a vážné hudby pro 4-6 hlasů využívající sopranové, altové i sopraninové a tenorové flétny. Soubor Flauti Vivace vystupuje nejen na školních, ale také na veřejných akcích Středočeského kraje a hlavního města Prahy.¹⁸

4.3.2 Školní pěvecký sbor

Škola se právem pyšní již výše zmíněným pěveckým sborem, který loni oslavil své 25. výročí založení. Ačkoli byl na úplném začátku tvořen pouze žáky jedné třídy, v průběhu těchto let se rozšířil až do čtyřech oddělení včetně přípravného. Mimo rámec školního sboru zde však funguje i kroužek sborového zpěvu určený předškolákům, kteří se následně často právě díky této zkušenosti ve většině případů stávají tamními prvňáčky. Sborový zpěv je určen především žákům tříd s RVHV, při čemž pro 1. - 3. ročníky sbor funguje na bázi kroužku, s účastí valné většiny žáků. Od 4. třídy se stává volitelným předmětem, pro který však po přihlášení platí stejná pravidla jako pro povinné předměty (pravidelná docházka) a je i příslušně klasifikován. Všechna oddělení sboru byla dříve vedena pouze jeho zakladatelkou Mgr. Moučkovou, postupně si je však rozebrali jednotliví vyučující za účelem jednodušší organizace a řízení sboru. Současných 180 zpěváků je rozděleno dle věku a pěveckých zkušeností:

- 1. třída: Berušky - Mgr. MgA. Alena Šandová (přípravné oddělení)
- 2. - 3. třída: Pidisluníčko - Mgr. MgA. Alena Šandová, Mgr. Jaromíra Vránová
- 4. - 5. třída: Malé Sluníčko - Mgr. Lukáš Mekiňa
- 6. - 9. třída: Sluníčko - Mgr. Lukáš Mekiňa

Všechna oddělení zkouší pravidelně jednou týdně a společně se účastní každoročního soustředění pořádaného na začátku školního roku, kde se věnují přípravě repertoáru pro následující sezónu a utužování kolektivu.

Během uplynulých let se sbor Sluníčko zapsal do povědomí nejen obyvatelů města Kladna a okolí díky nespočetným vystoupením na místních veřejných akcích, ale také porotců regionálních a celostátních sborových soutěží, například úspěšnou účastí na celostátní přehlídce v Českém Krumlově a Pardubicích, a návštěvníků Mezinárodního festivalu adventní a vánoční hudby v Praze. Kromě dlouhodobé spolupráce se sborem Úsměv z Borovan u Českých Budějovic

¹⁸ Flauti Vivace. [online]. [cit. 2019-06-15]. <<https://www.flauti-vivace.com/>>.

navázalo Sluníčko kontakt i se zahraničními kolegy, za kterými se vydal až do Lotyšska, Francie, Slovinska a Německa. Jeho široký repertoár od lidových písní a jejich úprav po zahraniční populární písně byl již několikrát nahrán na CD. V rámci rozvoje dětské hudebnosti se navíc žáci často doprovází sami na hudební nástroje, viz například úzká kooperace se školním flétnovým souborem, což jim poskytuje velmi užitečnou zkušenost, využitelnou v jejich budoucí hudební kariéře.¹⁹

Ačkoli se oba dříve prezentované hudební soubory v rámci výuky řadí mezi nepovinné předměty, jejich členové jsou po každém dokončeném pololetí příslušně klasifikováni, stejně tak se u nich kontroluje docházka jak na zkoušky, tak na koncerty. Odměnou za jejich snahu a píli je jim ocenění pochvalou za reprezentaci školy, kterou při vzorné a aktivní účasti obdrží na konci školního roku společně s vysvědčením.

Jak jsem již zmínila, školní pěvecký sbor Sluníčko a flétnový soubor Flauti Vivace jsou určené především žákům hudebního zaměření, ale docházet do nich mohou i žáci ostatních tříd (A, C). Jejich zájem je ale bohužel minimální a této možnosti aktuálně nikdo nevyužívá, jak potvrzují vedle výpovědí učitelů i výsledky žakovských dotazníků. Pokud by však žáci ze tříd A či C zájem o členství projeвили, museli by uspět při zkoušce všeobecné hudebnosti (rytmus, intonace, sluchová analýza...), pro přijetí do Flauti Vivace jsou navíc nezbytné odpovídající zkušenosti ve hře na flétnu vzhledem k pokročilé úrovni souboru. Následně by se na ně vztahovaly stejné povinnosti jako na ostatní (povinná docházka, klasifikace...). Častěji se objevuje žádost o přestup do třídy s RVHV, kterou si žáci podávají v případě zájmu o změnu jejich stávajícího zaměření. Té je vyhověno jen v případě nenaplněné kapacity příslušné třídy a opět úspěšného absolvování zkoušky hudebnosti, hudebních znalostí a dovedností.

4.4 2. Základní umělecká škola Moskevská

V areálu Základní školy Moskevská se mimo jiné nachází i 2. Základní umělecká škola, což napomáhá vzájemné spolupráci obou institucí. ZUŠ byla zřízena v lednu 1998 a nabízí široký výběr hudebních oborů pro studium I. stupně (7 let) a navazujícího II. stupně (4 roky) určených žákům základních a středních škol. Ti se zde mohou zaměřit na hru na nástroj, sólový zpěv a také se stát členy tamějších hudebních uskupení, například školního orchestru ZUŠband, smíšeného

¹⁹ Základní škola Kladno, Moskevská 2929 – *Hudební třídy a školní sbor*. [online]. [cit. 2019-06-15]. <<https://www.5zskladno.cz/zakladni-skola/obecne-informace/hudebne-zamerene-tridy-a-skolni-sbor/>>.

pěveckého sboru Gaudium nebo menších komorních uskupení. Během placených lekcí, které vyučují profesionální hudebníci a učitelé, si mají šanci osvojit nové hudební dovednosti a v rámci studia nabýt vědomosti z oblasti hudební teorie v předmětu Reflexe a recepce hudby (hudební nauka). Hodiny hry na nástroj a sólového zpěvu probíhají pravidelně jednou týdně během celého školního roku individuální formou, na rozdíl od skupinové výuky hudební nauky. Ta je povinná pouze v 1. - 4. ročníku, z nichž je každý zakončen kontrolním testem. V 5. ročníku si studenti mohou stále v rámci studia zvolit jeden z nepovinných seminářů: Hudebně historický seminář, kde se dozvídají informace o dějinách a vývoji hudby od počátků až po současnost interaktivní formou nebo seminář Elektronická notace, během kterého se naučí ovládat a pracovat s hudebními počítačovými programy vhodnými pro vytváření partitur a notových záznamů. Vzdělávání na 2. ZUŠ je výbornou přípravou pro následné studium na konzervatořích a středních či vysokých školách s hudebním zaměřením také díky pravidelným veřejným koncertům a vystoupením na hudebních akcích a v neposlední řadě i účasti na soutěžích a festivalech pro základní umělecké školy.²⁰

Do 2. ZUŠ dochází právě kvůli velmi blízkému umístění budov hlavně žáci 5. ZŠ Moskevská. Toto propojení je přínosné pro obě zařízení, ať už z hlediska sdílení žáků, a tím i jednodušší organizace společných hudebních akcí, tak vzájemné propagace. Děti navštěvující základní školu často zvolí hudební obor na 2. ZUŠ jako lehce dostupnou volnočasovou aktivitu, žáci základní umělecké školy zase naopak projeví zájem o přestup na 5. ZŠ ze své stávající základní školy ve prospěch rozvoje jejich hudebnosti. I když většina sdílených žáků obou institucí je ze třídy s RVHV (B), lze mezi nimi najít i zástupce tříd bez zaměření a zaměření sportovního (A, C). Podle výpovědí Mgr. Moučkové mezi těmito institucemi vždy vše probíhalo hladce zejména díky vstřícnosti bývalé ředitelky Jarmily Safíralové a současného ředitele Zdeňka Náprstka.

4.5 Úspěšní absolventi

Tato úzká spolupráce je samozřejmě přínosem i pro samotné žáky, konkrétně tříd s RVHV, kteří jsou na 2. ZUŠ přijímáni přednostně, jelikož jim umožňuje širší rozhled v hudebním světě a poskytuje kvalitní hudební zkušenost, kterou v budoucnu jistě rádi ocení. Absolventi tříd s hudebním zaměřením velmi často dále rozvíjejí své pěvecké dovednosti v kladenských sborech

²⁰ Základní umělecká škola Kladno Moskevská. [online]. [cit. 2019-06-15]. <<http://www.zus2kladno.cz/>>.

Chorus Carolinus, fungujícím pod dirigentskou taktovkou K. Procházky, či Smetana Kladno, který má ve městě již dlouholetou tradici. Mezi instrumentalisty, kterým studium na 5. ZŠ a 2. ZUŠ napomohlo k následné hudební kariéře a kteří dnes vyučují či vypomáhají přímo v těchto institucích, patří například Bc. Matěj Drábek, klavírní korepetitor a učitel hudební nauky a hry na klávesové nástroje, a Jiří Bejček, flétnista a hudební aranžér. O něco mladší absolvent bubeník Václav Mildorf vyhrál již v dětství několik talentových soutěží, nyní studuje na konzervatoři Jana Deyla v Praze, určené pro zrakově postižené, a působí mimo jiné v České studentské filharmonii. Na téže konzervatoři lze najít i Lukáše Vytlačila, bývalého žáka oné průkopnické třídy s RVHV na 5. ZŠ roku 1992, ovšem již v pozici učitele flétny, který za své dirigování obdržel dokonce Cenu Nadace Leoše Janáčka a nyní se také věnuje svému souboru staré hudby Ensemble Mathesius.²¹

Až na pár výjimek však dnes žáci tříd s RVHV tamějšího II. stupně hudební kariéru neplánují, jak potvrzují jejich odpovědi v mých dotaznících.

4.6 Školní vzdělávací program

Na základě požadavků RVP ZV byl pro 5. ZŠ Moskevská vytvořen vlastní ŠVP s názvem „Noty, míče, ke všemu tu máme klíče“. Byl vydán a koordinován ředitelkou školy Mgr. Hanou Vocolkovou, vypracován podle RVP ZV vydaného MŠMT v lednu 2016 se změnami platnými od 1.9.2016 a je dostupný na školních webových stránkách v sekci Dokumenty školy.

Školní vzdělávací program ZŠ Moskevská je charakterizován zaměřením školy, konkrétně: výuka cizích jazyků – angličtina od 3. ročníku, druhý cizí jazyk – němčina, ruština, francouzština, španělština od 7. ročníku; rozšířená výuka TV ve třídách s označením C na II. stupni – atletická specializace; rozšířená výuka HV ve třídách s označením B na I. a II. stupni; vzájemná spolupráce – vnitřní a vnější instituční vztahy. Obecně se zde řídí tvrzením: „*nechceme preferovat jen intelektuální nadání, ale chceme stejně podporovat žáky i s jiným druhem nadání, jako je hudební, pohybové, manuální, estetické apod.*“²²

V hudebním zaměření se klade důraz na rozvoj estetického cítění formou zvýšené dotace hodin HV (3 hodiny týdně) a formou činnosti školního sboru a flétnového souboru, v rámci

²¹ Ensemble Mathesius – *O nás*. [online]. [cit. 2019-06-19]. <<https://mathesius.webnode.cz/o-nas/>>.

²² Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání, zpracován podle RVP pro ZŠ. [online]. Praha: MŠMT, 2016. s. 10. [cit. 2019-06-20]. <<https://www.5zskladno.cz/zakladni-skola/obecne-informace/dokumenty-skoly/>>.

kterých se žáci připravují na vystoupení a koncerty na veřejných kulturních akcích a také na hudební soutěže. Nedílnou součástí vzdělávacího plánu tříd s RVHV se staly i dlouhodobé projekty, které jsou tradičně realizované díky vzájemné spolupráci 5. ZŠ a 2. ZUŠ Moskevská, např. Den hudby, která je pro ZŠ zásadní z hlediska hudebního rozvoje, využívání výuky externích učitelů pro hru na nástroj a přednostního přijímání žáků do 2. ZUŠ.

Dotace vyučovacích předmětů závisí na zaměření jednotlivých tříd. Počet hodin HV je ve třídách A a C stanoven na jednu hodinu týdně a po celou dobu studia se nemění, zatímco ve třídách B výuka HV probíhá třikrát týdně, a zahrnuje hru na flétnu, navíc v 8. ročníku její dotace narůstá dokonce na 4 hodiny kvůli navýšení množství a obtížnosti učiva. Jednotlivá oddělení sboru a flétnový soubor zkouší jednou týdně 1 hod 30 min.

Hodnocení HV, která se řadí do vyučovacích předmětů s převahou výchovného zaměření společně s výtvarnou výchovou, tělesnou výchovou a výchovou k občanství, se liší také na základě studijního zaměření třídy a její právě zmíněné hodinové dotace. *„Při klasifikaci se hodnotí stupeň tvořivosti a samostatnosti projevu, osvojení potřebných vědomostí, zkušeností, činností a jejich tvořivá aplikace, poznání zákonitostí daných činností a jejich uplatňování ve vlastní činnosti, kvalita projevu, vztah žáka k činnostem a zájem o ně, estetické vnímání, přístup k uměleckému dílu a k estetice ostatní společnosti.“*²³ Všechny třídy jsou v tomto předmětu klasifikovány dle klasické pětistupňové klasifikační stupnice, při čemž vyšší nároky, převážně ze znalostního, vědomostního a dovednostního hlediska, jsou pochopitelně kladeny na žáky tříd s RVHV.

4.6.1 Tematické plány

Konkrétní tematické plány jednotlivých předmětů, podle kterých si organizují hodiny příslušní vyučující, vypracovali odpovědní učitelé s požadovanou aprobačí. O hudební výchovu a sborový zpěv se postarala ještě sama zakladatelka hudebního zaměření, Mgr. Eva Moučková. Nachází se v nich jak charakteristika předmětu a jeho cíle: *„Hudební výchova rozvíjí celkovou dětskou hudebnost, dětské schopnosti, které se projevují sluchovými, rytmickými, pěveckými, intonačními, instrumentálními, hudebně pohybovými, hudebně tvořivými a poslechoвыми dovednostmi. Prostřednictvím těchto činností žák může uplatnit svůj individuální hlasový*

²³ Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání, zpracován podle RVP pro ZŠ. [online]. Praha: MŠMT, 2016. s. 54. [cit. 2019-06-20]. <<https://www.5zskladno.cz/zakladni-skola/obecne-informace/dokumenty-skoly/>>.

potenciál při sólovém, skupinovém i sborovém zpěvu, své individuální instrumentální dovednosti při souborové hře a doprovodu zpěvního projevu, své pohybové dovednosti při tanci a pohybovém doprovodu hudby a v neposlední řadě je mu dána příležitost „interpretovat“ hudbu podle svého individuálního zájmu a zaměření.“²⁴, tak i vymezení klíčových kompetencí, kterých by žáci měli v průběhu vzdělávání dosáhnout. Obsahy plánů jsou vystavěny na stejném základu pro všechny typy tříd, pro ty s RVHV jsou však doplněny o podrobnější hudební teorii a historii.

U sborového zpěvu se především dbá na hlasovou výchovu, osvojení hlasové hygieny a hlasový výcvik, jehož „*cílem na základní škole je dát žákům základní pěvecké dovednosti a návyky, odstranit případné závady ve zpěvu i v řeči a uchovat zdravě tvořený hlas pro celý život nebo pro případný pozdější výcvik*“²⁵, jak tvrdí Daniel. Z výchovného a sociálního hlediska se zde rozvíjí i kolektivní myšlení a hudební spolupráce. V tematických plánech jednotlivých oddělení sborů lze pozorovat rozdíly v obtížnosti pěveckých dovedností a repertoáru, která se s přibývajícím věkem a zkušenostmi zvyšuje (viz Příloha 6).

Stejně tak mají svoje výukové plány i předměty Hra na flétnu a Flétnový soubor, kde se objevují doporučené studijní a notové materiály používané při praktické hodině.

4.6.2 Výuka HV

Současnými vyučujícími HV na II. stupni 5. ZŠ jsou Mgr. Lukáš Mekiňa, který převzal i vedení sborů Malé Sluníčko a Sluníčko, a Lenka Harigelová, vyučující pouze ve třídách bez hudebního zaměření, kteří se v posledních letech podíleli na úpravách tematických plánů pro II. stupeň vytvořených magistrou Moučkovou za účelem dosažení jejich žádoucí modernizace. Převážně využili tematických okruhů učebnic pro 6. - 9. ročník v kombinaci s odpovídajícími metodickými příručkami od A Charalambidise, pro třídy s RVHV navíc čerpali z knihy D. Lisé: Hudební nauka pro malé i větší muzikanty 2 a Intonační cvičení I od L. Daniela. Při přípravě na své hodiny se kromě tematických plánů inspiroují i knižními, internetovými zdroji, např. Youtube - hudební a video ukázky, a materiály ze vzdělávacích seminářů. Přímo v hodinách žáci pracují s výše zmíněnými učebnicemi pro příslušný ročník, učitelé však prý z metodických příruček, které se k učebnicím vztahují, v praxi příliš nečerpají a spoléhají se spíše na své vlastní metodické postupy. Hojně se zpívá ze zpěvníků kolekce Já písnička od P. Jánského, tamější písne

²⁴ *Kompletní učební osnovy II. stupeň 2016- 2017.* [online]. Kladno: 5. ZŠ Moskevská, 2016. s. 470. [cit. 2019-06-21]. <<https://www.5zskladno.cz/zakladni-skola/obecne-informace/dokumenty-skoly/>>.

se však v mnoha případech neobejdou bez transpozice. Třídám bez hudebního zaměření jsou k dispozici i školní skripta obsahující výtah lidových i umělých písní, včetně zahraničních.

Výuka HV a zkoušky sborů probíhají převážně v hudební učebně, která je uspořádána a organizačně přizpůsobena většímu počtu žáků stupňovitou strukturou a propojenými sedadly s vyklápěcími stolkami. Učebna nabízí i dostatečný volný prostor pro nácvik postavení sboru či hudebně pohybové aktivity, které však učitelé do hodin zařazují pouze zřídka. L. Daniel tvrdí: „*Hudební výchova sice není na vyučovací pomůcky příliš náročná, avšak pouze s tabulí a křídou nevystačí.*“²⁶ Součástí vybavení, které více méně odpovídá Danielovým parametrům, avšak i současným technologickým možnostem, je elektrický klavír, keyboard a kytara, tabule s notovými linkami, interaktivní tabule, IKT technika, videoprojektor a hifi souprava. Z pomůcek pro žáky, používaných jen v přibližně 30% výuky, se zde nachází různé rytmicko-melodické a Orffovy nástroje včetně boomwhackers a flétny, které si žáci mohou v případě potřeby vypůjčit. Nechybí ani knihovna s odbornou literaturou, notový materiál, nástěnné portréty a výukové tabule i obrazy s učební tematikou.

Kvůli obsazenosti hudební učebny je HV v určitých případech vyučována i v jedné z deseti běžných tříd vybavených klavírem, či v učebnách s audiovizuální technikou. HV má mimo jiné za úkol rozvíjet estetické cítění a kreativitu žáků, čemuž musí odpovídat i materiální vybavenost učebny. Efektivita práce žáků prokazatelně závisí na správném uspořádání učebny, které umožňuje práci ve skupině či snadné přemísťování v rámci aktivních činností, odlišném od tzv. tradičního neboli frontálního způsobu výuky, při níž jsou lavice umístěny v řadách.²⁷

²⁵ DANIEL, L. *Metodika hudební výchovy*. Vyd. 2., dopl. Ostrava: Montanex, 1992. s.13. ISBN 80-85300-98-2.

²⁶ DANIEL, L. *Metodika hudební výchovy*. Vyd. 2., dopl. Ostrava: Montanex, 1992. s. 103. ISBN 80-85300-98-2.

²⁷ SCHMIDOVÁ K., ŠMEJKALOVÁ, R. Nápadník 65 aktivit - TŘÍDA V POHODĚ aneb aktivity pro podporu dobrých vztahů mezi žáky. [online]. Praha: MŠMT, 2012. [cit. 2019-06-24].
<https://www.scio.cz/download/skoly/Zdarma_materialy/Napadnik_pro_podporu_dobrych_vztahu_ve_tride.pdf>.

5 VÝZKUMNÁ ČÁST

5.1 Předmět a cíle výzkumu

Hudební výchova hraje na Základní škole Moskevská v Kladně zásadní roli, vzhledem k její unikátní nabídce hudebního a sportovního zaměření. Jak důležitá, prospěšná a efektivní je však výuka HV z pohledu tamějších žáků a vyučujících a jak se v rámci ní liší hudebně výchovné metody a přístupy učitelů v závislosti na studijním zaměření jednotlivých tříd jsem se zde pokusila zjistit výzkumem. Při jeho plánování jsem osobně oslovila ředitelku školy Mgr. Hanu Vocelkovou, která mi po komunikaci s mým vedoucím práce Paedr. Janem Prchalem laskavě vyšla vstříc, a Mgr. Lukáše Mekiňu, čerstvého absolventa Pedagogické fakulty UK, který mi velmi pomohl s organizací a vlastní realizací. Písemně jsem potom kontaktovala Mgr. Evu Moučkovou, zakladatelku programu RVHV na 5. ZŠ a také svou bývalou třídní učitelku, která mi elektronicky poskytla potřebné informace o historii školy i samotného hudebního zaměření. Do mého výzkumu se kromě dvou učitelů HV a dalších pěti učitelů jiných předmětů zapojilo 8 tříd II. stupně, tedy přibližně 110 žáků.

Realizace mého empirického výzkumu probíhala od února do června 2019. Šlo o nezúčastněné pozorování a kvantitativní průzkum, v případě učitelů o nestandardizovanou dotazníkovou metodu v podobě elektronických dotazníků, v případě žáků navíc ještě ve formě znalostního kvízu. Výhodou tohoto výzkumného šetření je nízká časová a finanční náročnost (díky současnému jednoduše dostupnému a téměř všudypřítomnému internetovému připojení se jedná o nejrychlejší a nejekonomičtější způsob dotazování), vysoký počet respondentů, automatická tvorba grafů na základě výsledných odpovědí, anonymita. Nevýhody, se kterými jsem se při dotazování setkala, spočívaly například ve zkreslených interpretacích způsobených anonymním vyjadřováním (žáci) či v příliš dlouhé časové prodlevě mezi zadáním dotazníku a jeho vyplněním (učitelé) vzhledem k neomezené lhůtě zaslání odpovědí a v nedostatečné počítačové gramotnosti.²⁸

Otázky v dotaznících pro žáky byly záměrně limitovány na uzavřené, výběrové a škálové s výjimkou tří otevřených kvůli udržení jejich pozornosti a soustředěnosti, prevenci nežádoucích odpovědí a také kvůli omezeným časovým možnostem. Dotazníky pro učitele HV byly po

²⁸ SKOPAL, J., VÁŇOVÁ, H. *Metodologie a logika výzkumu v hudební pedagogice*. Vyd. 1., Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0435-3.

předchozí domluvě časově náročnější a skládaly se převážně z výběrových, škálových a otevřených otázek, které mi pomohly vytvořit důležitý informační základ této práce. Pro dotazníky určené učitelům ostatních předmětů jsem zvolila minimalistickou strategii ve formě 5 výběrových a škálových otázek za účelem menší časové náročnosti.

Při tvorbě znalostních dotazníků pro žáky jsem čerpala ze školních tematických plánů a učebnic od A. Charalambidise, využívaných ve výuce HV všech tříd. Kvízy byly tudíž založeny na požadavcích pro jednotlivé ročníky, avšak bez rozdílu zaměření. Všechny obsahovaly 15 otázek a 4 možnosti odpovědí, na jejichž výběr měli žáci vždy 30 sekund. Za rychlé a správné odpovědi se hráčům přičítaly body a na závěr se jim zobrazil jejich konečný výsledek.

Všechny dotazníkové formuláře jsem tvořila v online programu Formuláře Google a zpracovala v Microsoft Word, ke kvízu jsem využila webovou aplikaci kahoot.com a k jeho zpracování program Microsoft Excel.

5.2 Výzkumné otázky a hypotézy

V praktické části jsem se soustředila na porovnávání rozdílů jak ve formách a metodách výuky HV a v ní používaných učebních materiálů a pomůcek ve třídách s RVHV a třídách bez hudebního zaměření, tak na rozdíly mezi jednotlivými třídami na základě jejich zaměření. Účelem otázek v dotaznících bylo též zjistit postoj a názor žáků na konkrétní výuku HV a v neposlední řadě i přístup učitelů různých aprobací k HV a jejich pohled na přínos hudebního zaměření. Znalostní kvízy odhalily rozdílné vědomostní úrovně žáků. V rámci výzkumu jsem si stanovila otázky vycházející z příslušných hypotéz zásadních pro tuto bakalářskou práci.

Výzkumné otázky:

- Jak se liší forma výuky tříd s RVHV a tříd s běžnou hodinovou dotací HV?
- V jakých oblastech lze pozorovat rozdíly mezi třídami s hudebním zaměřením a třídami s běžným či sportovním zaměřením?
- Jaká důležitost je dnes prisuzována HV z pohledu žáků i učitelů?
- V čem se jeví hudební zaměření žáků jako prospěšné?

Hypotézy:

1. Náplň výuky HV ve třídách s RVHV je obsáhlejší a učivo obtížnější než ve třídách s běžnou hodinovou dotací tohoto předmětu.
2. Faktory, jež vytyčují rozdíly mezi třídami s RVHV a s běžnou hodinovou dotací HV, jsou: znalosti žáků (dále jen Ž), hudební schopnosti a dovednosti Ž, postoj Ž k výuce HV, chování Ž v hodinách HV, klima třídního kolektivu, pracovní morálka Ž a aktivita Ž.
3. Na hudební výchovu se v současnosti nahlíží jako na nepříliš důležitý předmět, ačkoli hudba je nedílnou součástí života velkého množství lidí všech generací.
4. Žáci všech zaměření upřednostňují praktickou výuku HV a s ní spojené činnosti před výkladem o teorii, historii a vývoji hudebního umění.
5. Žáci tříd s RVHV dosahují lepších výsledků i ve výuce jiných předmětů.
6. Hudební zaměření má pozitivní vliv na kázeň, aktivitu, vnímavost, soustředěnost, bystrost, znalosti, pracovní morálku a domácí přípravu žáků.

5.3 Organizace výzkumu

Do kontaktu s výzkumným prostředím a subjekty jsem se dostala jako nezúčastněný pozorovatel v průběhu několika hodin HV vedených Mgr. Mekiňou a Lenkou Harigelovou. Z této pozice jsem se soustředila především na formu výuky, přístup a osobnost učitele. Kromě toho jsem měla možnost seznámit se s třídním kolektivem, prozkoumat jeho klima a pozorovat reakce žáků na výklad vyučujících a na jednotlivé činnosti. Učitelé mě před začátkem hodiny vždy představili, tudíž si žáci byli vědomi mé přítomnosti. Protože jsem ale do výuky nezasahovala, jejich chování a vystupování nebylo nijak zásadně ovlivněno. Zadávání dotazníků a kvízů bylo výhradně v mé kompetenci a odehrávalo se pod dohledem pana učitele Mekini v učebně informatiky, kde měli všichni žáci přístup k počítačům. Tam ode mě jednotlivé třídy obdržely instrukce a vysvětlivky k jednotlivým úkolům a poté již pracovaly samostatně, případně s mou asistencí. Vše probíhalo bez větších komplikací, a to právě díky panu učiteli, který mi byl během výzkumu jako můj „koordinační asistent“ velkou oporou a obětoval jednu hodinu HV každé své třídy ve prospěch mého dotazování. Elektronické dotazníky pro učitele jsem řešila průběžně prostřednictvím emailu.

5.4 Výzkum a interpretace výsledků

Na základě následků a pozorování v hodinách, prostudování tematických plánů a výpovědí vyučujících HV na 5. ZŠ si při porovnání jejich výuky ve třídách s běžnou a rozšířenou dotací předmětu HV lze z pedagogického a sociologického hlediska povšimnout mnohých zásadních rozdílů v kompetencích žáků zahrnujících „*elementární a specifické kompetence, spjaté s obsahem jednotlivých oborů a předmětů; průřezové kompetence, tvořící základ celkové vzdělanosti žáků; sociální a komunikační kompetence*“²⁹, konkrétně v oblasti:

- Znalostí žáků (dále jen Ž)
- Hudebních schopností a dovedností Ž
- Postoji Ž k výuce HV
- Chování Ž v hodinách HV
- Klima třídního kolektivu
- Pracovní morálky Ž
- Aktivitu Ž

5.4.1 Znalosti, hudební schopnosti a dovednosti žáků

Konkrétní odlišnosti pramení v míře požadavků kladených na žáky. Pochopitelně se ve všech směrech výuky HV očekává více od žáků s RVHV, kterým se proto hodiny upravují tak, aby si z nich odnesli co nejvíce. Mgr. Mekiňa potvrdil, že při koncipování výuky pro třídy s RVHV i její samotné realizaci se ve stejné míře klade důraz na hudební teorii zahrnující detailní výklad hudební nauky a historie hudebního umění i na praxi (zpěv, hra na hudební a rytmické nástroje, hudebně pohybové aktivity, poslech hudby...). Za nedílnou součást účinné HV považuje pravidelné domácí úkoly i kontrolní znalostní testy či případné ústní zkoušení, při čemž klade vyšší nároky na třídy B. Individuální výstupy (referáty, přednes...) zařazuje do výuky pouze občas. Jako sbormistr školního pěveckého sboru ve svých hodinách akcentuje zpěv doplněný o intonační cvičení, jimiž zpěváci zdokonalují své pěvecké dovednosti a učí se principům hlasové výchovy a hygieny. V rámci všeobecného hudebního rozvoje žáků pan učitel každý měsíc

²⁹ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ E., MAREŠ, J. Heslo *Kompetence žáka*, In: Pedagogický slovník, Vyd. 4., Praha: Portál, 2003, s. 104. ISBN 80-7178-772-8.

organizuje či zařizuje kulturní výjezdy tříd s hudebním zaměřením, kterých se účastní buď jako diváci nebo účinkující ve sboru nebo flétnovém souboru.

Vyučující HV ve třídách A a C naopak akcentují především praktické hudební činnosti, takže v teoretické oblasti se žákům dostává pouze základních informací odpovídajících úrovni požadavků tematických plánů a standardů HV. Vyučuje se zde s menšími nároky zábavnější informační formou zahrnující i např. sledování dokumentů, jejichž obsah či určité téma žáci následně zpracují a poté prezentují. Hodnocení probíhá na základě individuálních či skupinových výstupů dětí, zpěvu z listu či z paměti a v neposlední řadě také schopnosti vyjádřit a popsat svůj estetický prožitek, jež jim poslech hudby přináší. Na kulturní akce vyjíždí s vyučujícím HV přibližně jednou za půl roku.

Znalosti žáků jsem se rozhodla porovnat prostřednictvím hudebních kvízů, které odpovídaly všeobecným požadavkům příslušného tematického plánu pro jednotlivé ročníky vztahujících se na všechna zaměření (A, B, C). 15 otázek obsahovalo témata z hudební teorie, nauky o hudebních nástrojích, reflexi receptivních činností ve vazbě na autory a jednotlivá díla v historickém kontextu. Některé z otázek byly společné pro všechny ročníky. Při zpracování jsem vycházela z anonymních výsledků každého žáka vygenerovaných přímo webovou aplikací kahoot.com.

TŘÍDA	NEJLEPŠÍ VÝSLEDEK	NEJHORŠÍ VÝSLEDEK
6.A	12	2 (3x)
6.B	11	3
7.A	12	3 (3x)
7.B	13	4
8.C	12	3 (3x)
8.B	13	2 (3x)
9.A	8 (2x)	2
9.B	13 (3x)	2 (3x)

Z tabulky lze vyčíst, že s výjimkou 6. ročníku třídy s RVHV (B) vždy dosáhly lepších výsledků, byť s nevelkým odstupem, než třídy bez hudebního zaměření (A, C). Nejvíce rozdílné jsou nejlepší výsledky 9. ročníků, které se liší až o 5 bodů. 9.B nejen předčila svými znalostmi své spolužáky z běžné třídy, ale vedla si nejlépe i v kontextu celého šetření díky třikrát dosaženým 13 bodům. Nejmenší počet správných odpovědí lze ve většině tříd najít u více než jednoho žáka, rozdíly jsou ale opět minimální. Nejlépe si v tomto ohledu vedla 7.B, ve které nikdo nedosáhl horšího výsledku než 4 body. Nejvyrovnaněji se dle všech výsledků v tabulce jeví 8. ročník.

Z porovnání individuálních výsledků kvízu jsem také měla možnost zjistit, které otázky byly pro jednotlivé ročníky nejproblematictější.

6. ročník: *Jaká stupnice je na obrázku?*

- A) A-dur
- B) A-moll aiolská
- C) A-moll harmonická
- D) A-dur harmonická

7. ročník: *Basový klíč*

- A) se používá pro notový zápis vyšších nástrojů
- B) se jinak nazývá C klíč
- C) obsahuje tečky ve 3. a 4. mezeře notové osnovy
- D) slouží pouze pro notový zápis kontrabasů

8. ročník: *Dominantní septakord je*

- A) durový kvintakord rozšířený o velkou septimu
- B) durový kvintakord rozšířený o malou septimu
- C) durový kvintakord rozšířený o čistou oktávu
- D) zvětšený kvintakord rozšířený o malou septimu

Jak se nazývá hudební nástroj na obrázku?

- A) Klavír
- B) Klavichord
- C) Cembalo
- D) Cimbál

9.ročník: *Harmonická mollová stupnice*

- A) má zvýšený 6. stupeň
- B) má snížený 6. stupeň
- C) má zvýšený 7. stupeň
- D) má zvýšený 6. a 7. stupeň

Kromě jedné otázky žáci nejvíce chybovali v hudební teorii, která patří však k nejobtížnějším a nejméně oblíbeným složkám HV (viz 5.4.6 Dotazníky pro žáky). Celkové výsledky kvízu lze považovat za poměrně vyrovnané, což svědčí o tom, že výuka probíhá opravdu podle tematických plánů se stejným základem pro všechny typy tříd.

5.4.2 Postoj žáků k výuce HV

V poslední době, podle tvrzení Mgr. Moučkové (viz 4.1 Počátky tříd s RVHV), žáci přistupují k výuce HV s více pasivním až negativním postojem, jež je velmi vzdálený původnímu nadšení z možnosti rozšířeného studia hudby. Pozitivní přístup však naštěstí přetrvává ve třídách s hudebním zaměřením, jak potvrzují výsledky mého dotazníkového šetření. Jedna z otázek v tomto dotazníku byla zaměřena právě na vnímání důležitosti tohoto předmětu z pohledu žáků. Valná většina A a C se k HV staví jako k předmětu spíše nedůležitému, 6. a 7. hudební ročníky ji naopak považují za důležitý až velmi důležitý. Paradoxně však u jejich spolužáků z vyšších ročníků s hudebním zaměřením převažoval názor shodný se třídami A, C. Postoj žáků tedy patrně nezávisí pouze na specializaci, ale i jejich věku. Na druhou stranu více než polovina žáků ve všech třídách bez rozdílu zaměření s výjimkou 6. A a 8. B ohodnotila HV jako svůj oblíbený předmět, což vypovídá o zjevně vyhovujícím stylu výuky pana učitele Mekini. Většina tříd všech

zaměření navíc vyjádřila velmi pozitivní vztah k hudbě jako takové. Ta podle výsledků šetření hraje v jejich životech velmi důležitou roli, což potvrdil i výzkum realizovaný v roce 2010 B. Crhou, T. Jurčíkovou a M. Prudíkovou, kteří „provedli dva rozsáhlé hudebně sociologické výzkumy, které mimo jiné zkoumaly hudební preference žáků a studentů základních a středních škol v České republice.“³⁰ Ze žáků se však vlivem komerčních masmédií a (ná)sledováním moderních trendů s povrchními hodnotami stávají pasivní posluchači s nezájmem o jinou než současnou populární hudbu a o hlubší poznání hudebního světa. Úkol učitelů HV „vychovat poučeného posluchače hudby, artificiální i nonartificiální, a v ideálním případě i aktivního hudebníka“, je tudíž dnes obtížnější, ale stále splnitelný.

5.4.3 Chování žáků v hodinách HV

Chování žáků v hodinách HV dle odpovědí vyučujících tohoto předmětu nezáleží na jejich studijním zaměření. Z mého pohledu pozorovatele však bylo možné děnit ve třídách porovnat a usoudit, že se chování jednotlivých tříd liší na základě autority a stylu výuky učitele. Při hodinách Mgr. Mekini bylo zřejmé, že je dětmi velmi respektován a většinou oblíben. V jeho hodinách panuje přátelská a optimistická atmosféra, kterou žáci občas instinktivně zneužívají k vyrušování. Učitel je však schopen důsledného a účinného napomenutí, na nějž třída okamžitě reaguje zklidněním. Klíčem k oboustrannému pozitivnímu vztahu, jež se mezi žáky a učitelem projevuje hlavně ve třídách s hudebním zaměřením, je jak častý kontakt (3 hodiny HV a 1 sborová zkouška týdně), tak učitelem uplatňovaný individuální přístup. Svým barvitým a intenzivním nestatickým výkladem dokáže upoutat jejich pozornost na poměrně velkou část hodiny. Třídy bez hudebního zaměření působí během výuky pana učitele někdy až příliš uvolněně, avšak většina z nich se snaží i aktivně zapojovat do diskuzí o příslušných hudebních tématech, probíhajících ovšem na mnohem nižší znalostní úrovni než ve třídách B, které jsou v hodinách HV všeobecně soustředěnější, vnímavější a bystřejší. Celkově se ale chování žáků jednotlivých tříd při vyučování Mgr. Mekini nijak zásadně neliší. To se naopak nedá říci o chování tříd sportovního zaměření, které vyučuje Lenka Harigelová. V přístupu těchto žáků zjevně převažuje nezájem a nedostatek respektu k vyučující, což však nepramení pouze z jejich lhostejného přístupu k HV, ale též z jejího stylu výuky. Ta probíhá velmi nesystematicky a

³⁰ Podkladová studie pro revizi RVP oblasti Umění a kultura – hudební výchova, NÚV [online]. 2019, s. 20. poslední revize 10.10.2018 [cit. 2019-06-30]. <<http://www.nuv.cz/file/3615/>>.

poskytuje příliš prostoru pro vyrušování a hlučení, které navíc učitelka jen málokdy kázeňsky zvládne. Její napomínání na žáky neplatí, takže se o něj ani příliš nesnaží a komunikuje a spolupracuje pouze s klidnější menšinou. Většinu třídy se alespoň daří zapojit při zpěvu, který doprovází buď sama na kytaru, nebo používá instrumentální podklad z internetu. I během této aktivity se však projevuje velmi neseriózní postoj žáků ovlivňující jejich vyjadřování a sebekázeň. Zde je jádro a možnosti prevence problému: „*Učitel, který na počátku své praxe nebo školního roku nestanoví priority a pomyslné mantinely, se může setkat s velkými kázeňskými problémy. Seznámí-li učitel své žáky s cíli, metodami a svými požadavky ihned na počátku školního roku, velmi si usnadní práci.*“³¹

5.4.4 Klima třídního kolektivu

Klima třídního kolektivu úzce souvisí s výše popsáním chováním žáků při výuce. Na 5. ZŠ Moskevská se jeho utváření napomáhá právě rozdílným zaměřením tříd, které by mělo podporovat propojení jednotlivců se stejnými zájmy. Sociálním kompetencím také prospívají sdílené zážitky a aktivity, které se hojně vyskytují ve sportovních třídách ve formě tréninků, sportovních soustředění či závodů. Tyto třídy se však tradičně formují žáky z různých základních škol Kladna a okolí až od 6. ročníku. Ne každý snáší přestup na jinou školu, nové prostředí a kolektiv ve spojení se začínající pubertou pozitivně, proto se atmosféra v 6. ročníku často jeví jako napjatá. Díky společné specializaci a obvykle vyrovnanému počtu děvčat a chlapců však třída nakonec funguje bez větších potíží. Ve třídách s RVHV hrají klíčovou roli ve vytváření pozitivních sociálních vazeb především kolektivní činnosti a společné akce. Výhodou je i skutečnost, že třída jako kolektiv pracuje po celých 9 let povinné školní docházky. Na druhou stranu odtud děti, převážně chlapci, častěji odchází do tříd A nebo C kvůli ztrátě zájmu o hudební studium. Většina tříd B je oblíbena mezi kantory a řeší se v ní nejméně kázeňských problémů či přestupků. Třídy bez zaměření bývají všeobecně nejproblematictější, což může být způsobeno absencí preferované záliby, která by kolektiv spojovala a žáky motivovala.

³¹ BLAŽKOVÁ, O., LIŠKOVÁ, Y. *Metodika výuky hudební výchovy na 2. stupni základních škol a středních školách z pohledu pedagogické praxe – náměty pro začínajícího učitele*. Vyd. 1., Ostrava: Ostravská univerzita, 2010. s. 18. ISBN 978-80-7368-893-6.

5.4.5 Pracovní morálka a aktivita žáků

Pracovní morálka a aktivita dětí se odráží od jejich chování a zájmu o příslušný předmět. Žáci s hudebním zaměřením v hodinách HV pracují a zapojují se intenzivněji vzhledem k na ně kladeným nárokům. Zatímco běžné třídy považují HV za odpočinkový předmět, na který se doma nemusí připravovat, třídy s RVHV často tráví čas domácí přípravou, ať na testy či zkoušení, tak na individuální výstupy a na flétnové či sborové zkoušky a koncerty. Aktivnější přístup v hodině se dá vyzorovat u nižších ročníků II. stupně, s přibývajícím věkem pak ve většině případů postupně klesá bez ohledu na studijní zaměření.

5.4.6 Dotazníky pro žáky

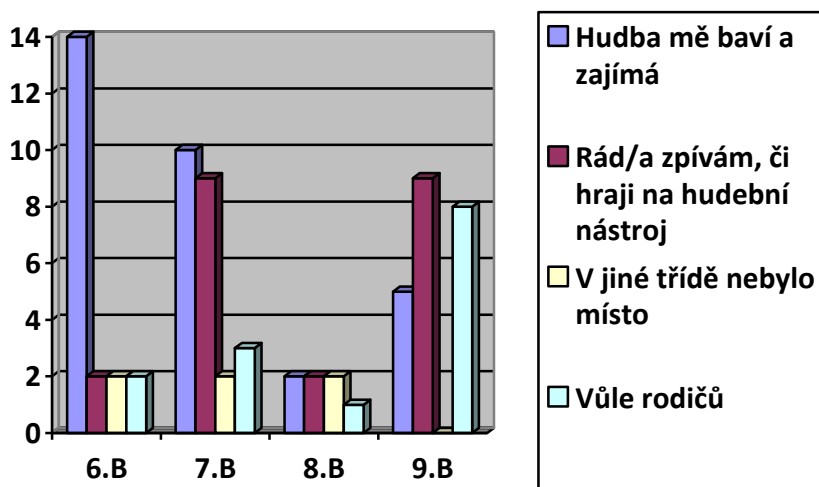
Některé odpovědi žáků mi umožnily vhlédnout do jejich vztahu k HV a stejně tak do jejich angažovanosti v hudebních činnostech v rámci školních hudebních souborů. Tato zjištění odpovídala nejen výzkumům z předešlých let (viz 5.4.2 Postoj Ž k výuce HV), ale i výpovědím a statistikám, jež mi poskytli sami příslušní učitelé. Průběžně jsem je zahrnovala do předešlých kapitol. Součástí dotazníků pro žáky byly také otevřené otázky, které jsem zvolila za účelem motivace k hlubšímu zamyšlení a originální myšlence, ačkoli je respondenti mohou chybně uchopit či interpretovat. Podle mého očekávání je nevyplnili všichni respondenti, avšak vždy více než polovina třídy.

5.4.6.1 Otevřené otázky

- „*Zaměření studia jsem si vybral/a, protože...*“

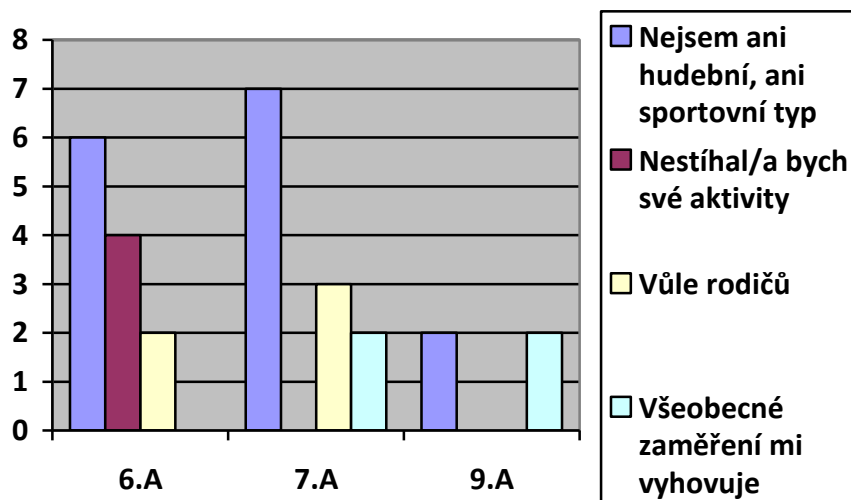
Takto formovanou otázkou bylo možné zjistit původní podnět, který děti vedl k výběru jejich zaměření při zápisu na 5. ZŠ Moskevská. Na základě nejčastějších odpovědí lze nalézt faktory, které jejich rozhodnutí ovlivňují nejvíce:

1.) Zaměření B - hudební

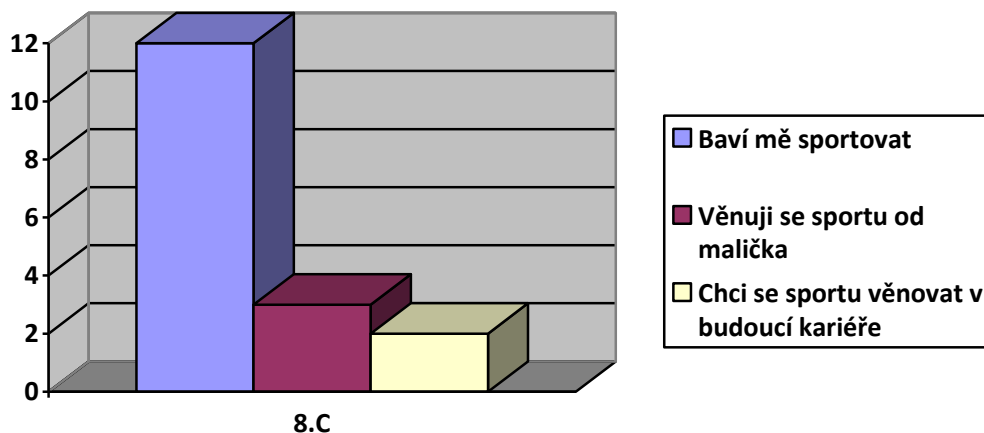
Zde je vidět, že hodnoty neboli vlivy faktorů závisí na jednotlivých ročnících. Největší vliv na výběr studijního zaměření má zájem o hudbu a její rozšířené studium, což odpovídá předpokladům při zápisu do třídy B. Obliba hudebních činností je také často rozhodující při výběru výukové specializace. Téměř v každé dotázané třídě B se objevila odpověď „*V jiné třídě nebylo místo*“. To se jeví vcelku paradoxně, jestliže třídy s hudebním zaměřením mají být výběrové a děti do nich mají být přijímány na základě svých hudebních předpokladů. Z vlastních zkušeností si však pamatuji, že třídy s RVHV vždy patřily k těm méně početnějším, ať už kvůli menšímu zájmu chlapců, tak kvůli poměrně velkému množství žáků, kteří se v průběhu studia rozhodli vyměnit své hudební zaměření za jiné. Proto se v těchto třídách kvůli plné kapacitě paralelních tříd často velmi jednoduše najde místo i pro jedince, kteří o RVHV neprojevují velký zájem. Dle mého názoru až příliš často zůstává výběr zaměření studia v kompetenci rodičů. Ačkoli šestileté dítě ještě není schopné se plnohodnotně rozhodovat samo za sebe, dokáže dát najevo svou náklonnost k určitým činnostem, kterým by se mohlo v budoucnu více věnovat. Rodiče by si zase měli umět všimnout zálib, nadání a vloh svého potomka, a na základě toho s ním prodiskutovat příslušné možnosti zaměření. Vzhledem k vývoji osobnosti, ke kterému dochází právě během povinné školní docházky, by žáci měli mít možnost svou specializaci změnit, v případě že nadnesou a obhájí si svůj rozumný argument či smysluplný důvod. Jejich rozhodnutí by pak mělo být ze strany rodičů podporováno. Myslím si totiž, že jedinci bez zájmu o svůj hudební rozvoj neprospívají ve třídě s RVHV ani sobě, ani kolektivu.

2.) Zaměření A - běžné

Do tříd s běžným zaměřením by měly být přihlašovány děti s všeobecnými předpoklady, raději než sportovně či hudebně zaměření jedinci. Ti si mohou v případě nespokojenosti se svým zaměřením zažádat o přestup do této třídy, pokud není naplněna její kapacita. Dle grafu občas dochází k situaci, kdy si žáci volí studium bez specializace, protože nevyžaduje tolik aktivity mimo povinnou školní docházku (např. sborový a flétnový soubor, koncerty, atletické tréninky, závody), tím pádem jim poskytuje více volného času a umožňuje věnovat se jimi zvoleným koníčkům. Vliv rodičů zde opět hraje roli, ale většinou na základě respektování vůle dítěte.

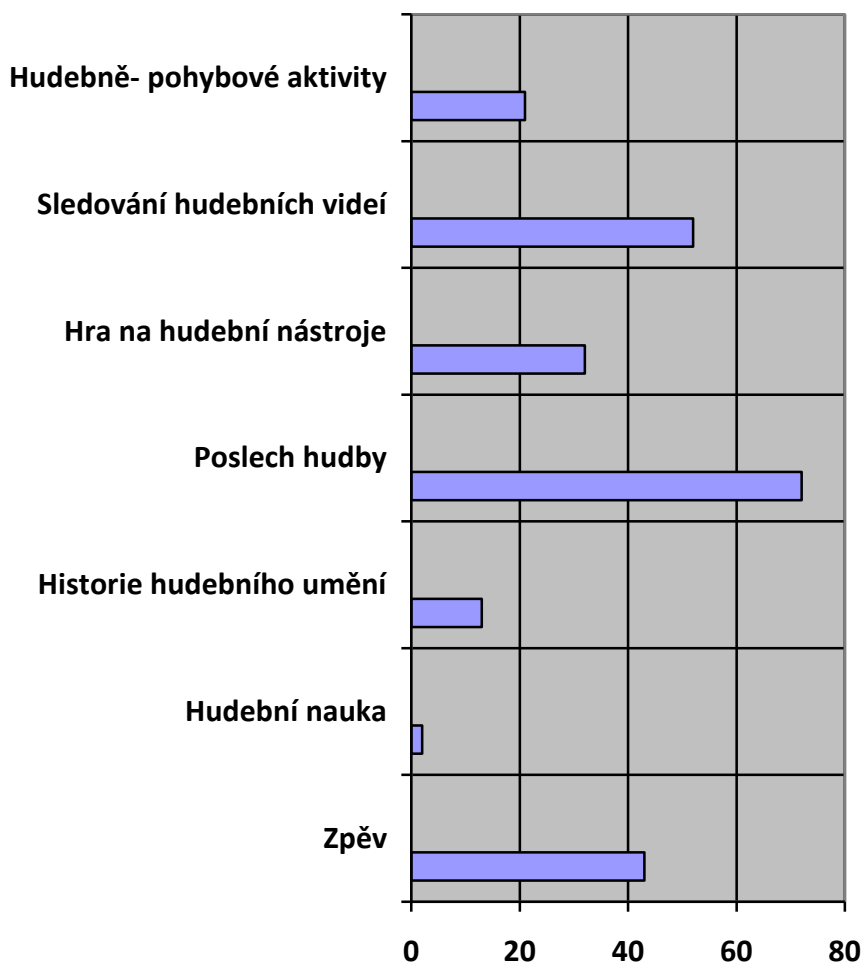
3.) Zaměření C - sportovní

U sportovců by se podnět k výběru specializace neměl příliš lišit vzhledem k požadovaným sportovním předpokladům a dovednostem. Jednoznačná volba zaměření je v tomto případě také ovlivněna věkem uchazečů, kteří se (až na výjimky, kdy se třída C otvírá již od 1. ročníku – viz 4.2 Zaměření školy) do sportovní třídy hlásí až z 5. ročníku, tudíž jsou schopni si sami zvážit priority. Výběru často napomáhají nabyté sportovní zkušenosti či zájem o následnou sportovní kariéru.

- „Mezi mé nejoblíbenější aktivity v hodinách HV patří...“

U této výběrové otázky mohli žáci zvolit neomezený počet možností z celkem 7 činností a aktivit, nebo je doplnit o svou vlastní preferenci, kterou ve výběru postrádali. Výsledný graf zahrnuje odpovědi žáků všech tříd bez ohledu na zaměření.

Při hlasování o oblíbenosti činností v HV zůstala hudební teorie a historie hudebního umění značně upozaděná. Z praktických činností se do popředí dostal zpěv následovaný hrou na hudební nástroje. Z mého pohledu poměrně málo hlasů získaly hudebně-pohybové aktivity, což však může být způsobeno i faktem, že je učitelé do své výuky zahrnují pouze ojediněle. Jako nejoblíbenější z nabízených činností vybrali žáci poslech hudby a sledování hudebních videí, což odpovídá tvrzením Mgr. Moučkové (viz 4.1 Počátky tříd s RVHV), která za zásadní vliv na vývoj a změny ve výuce HV označila rozmach moderních technologií. Využívání audiovizuální techniky se stává pro žáky stále atraktivnějším. Tyto výsledky vypovídají i o narůstající pasivitě dětí, jak jsem již zmiňovala výše (viz 5.4.2 Postoj Ž k výuce HV).

5.4.7 Dotazníky pro učitele

5.4.7.1 Dotazníky pro učitele HV

Dotazníky pro učitele HV (viz Příloha 7), konkrétně pro Mgr. Mekiňu a L. Harigelovou, obsahovaly 23 otázek, v rámci kterých jsem zjišťovala jejich konkrétní metodické postupy, materiály, z kterých čerpají nebo se inspiroují při přípravě na své hodiny, pomůcky a činnosti, které ve výuce preferují, jejich postoj k HV, vliv prostředí školy na výuku HV a závěrem i jejich názor na odlišnosti jednotlivých tříd. Tyto poznatky jsem využila jako doplňující detailní informace v různých kapitolách této práce.

Otázky pro Mgr. Moučkovou byly výhradně otevřené a formulované tak, aby mi její odpovědi posloužily jako pevný základ pro kapitolu Počátky tříd s RVHV.

5.4.7.2 Dotazníky pro učitele ostatních předmětů

Hudební zaměření by mělo pomáhat žákům nejen v rozvoji jejich estetického cítění a utváření hodnotového systému, ale i po stránce osobnostní, vědomostní a dovednostní, jak bylo potvrzeno v předchozích kapitolách porovnáváním rozdílů mezi jednotlivými třídami na základě mého pozorování a výpovědí učitelů HV. Proto jsem se rozhodla ověřit, zda toto tvrzení platí i v jiných předmětech a zapojila do svého výzkumu i ostatní vyučující, konkrétně českého, anglického a německého jazyka, kombinace přírodopis-TV a kombinace matematika-fyzika. Všichni tito pedagogové vyučují jak ve třídách s RVHV, tak ve třídách běžných či sportovních, proto mohli k odpovědím využít své vlastní zkušenosti.

- „V mých předmětech dosahují žáci tříd s RVHV lepších výsledků než žáci ostatních tříd...“

U této otázky jde o zjištění vlivu hudebního zaměření na kompetence žáků v jednotlivých předmětech.

PŘEDMĚT	Vždy	Často	Někdy	Zřídka	Nikdy
Český jazyk		✓			
Anglický jazyk		✓			
Německý jazyk	✓				
Přírodopis-TV			✓		
Matematika-Fyzika					✓

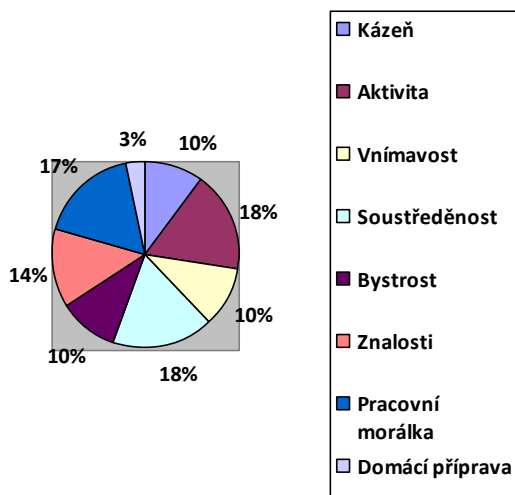
Na základě možností, které vyučující zvolili v souvislosti se svým vyučovaným předmětem, se dá vypožorovat, že hudebně zaměření žáci si vedou v porovnání s všeobecně a sportovně zaměřenými spolužáky lépe v předmětech humanitních věd, konkrétně v jazycích (viz 3 Prospěšnost hudebního zaměření). To však neplatí o přírodních vědách, v rámci kterých třídy s RVHV lepších výsledků většinou nedosahují.

- „Má podle Vás hudební zaměření žáků pozitivní vliv na tyto faktory při výuce Vašich předmětů?“

Díky této otázce lze porovnat vliv hudebního zaměření na různé faktory obsahující i složky klíčových kompetencí, tzv. „soubory požadavků na vzdělávání, zahrnující podstatné vědomosti, dovednosti a schopnosti univerzálně použitelné v běžných pracovních a životních situacích“³² z pohledu učitelů příslušných předmětů.

PŘEDMĚT	Kázeň	Aktivita	Vnímavost	Soustředěnost	Bystrost	Znalosti	Pracovní morálka	Domácí příprava
Hudební výchova	NE	ANO	NE	ANO	NE	ANO	ANO	NE
Český jazyk	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
Anglický jazyk	NE	ANO	NE	NE	NE	ANO	NE	NE
Německý jazyk	NE	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	NE
Přírodopis-TV	ANO	NE	ANO	ANO	NEVÍM	NEVÍM	ANO	NE
Matematika-Fyzika	ANO	ANO	NE	ANO	NE	NE	ANO	NE

³² PRŮCHA, J., WALTEROVÁ E., MAREŠ, J. Heslo *Klíčové kompetence/dovednosti*, In: Pedagogický slovník, Vyd. 4., Praha: Portál, 2003, s. 99. ISBN 80-7178-772-8.

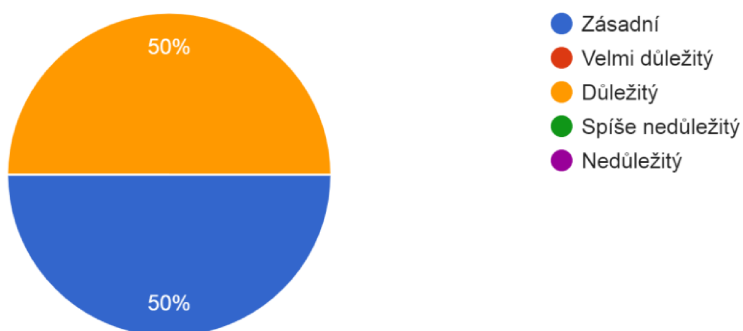
Paradoxně ani jedna z možností nebyla zvolena úplně všemi vyučujícími, ale vždy alespoň většinou z nich, čemuž nasvědčuje procentuální vyrovnanost. To může znamenat, že se rozvoj kompetencí žáků ve vzdělávání na 5. ZŠ ubírá správným směrem. Jako nejvíce problematický faktor se jeví domácí příprava, na kterou dle názoru učitelů ani hudební zaměření nemá pozitivní vliv. To opět vede k úvahám o tématu narůstající pasivity žáků (viz 5.4.6 Dotazníky pro žáky), která kromě HV zjevně zasahuje i do jiných předmětů. Vysoké procento soustředěnosti potvrzuje tvrzení z podkladových studií HV (viz 3 Pospěšnost hudebního zaměření).

5.4.7.3 Otázka důležitosti HV

Závěrečnou otázkou všech dotazníků pro učitele bylo zjištění názoru na důležitost předmětu HV, která se objevila i v dotazníku pro žáky (viz. 5.4.2 Postoj Ž k výuce HV). Ve velké míře se lze setkat s tvrzením, že hodiny HV jsou pověstné „nicneděláním“ doplněným o zpěv karaoke a sledování hudebních videí z Youtube, tudíž považované za bezvýznamné a zbytečné. Bohužel je tento smutný příklad krutou realitou na mnohých školách i v současnosti. Právě pro školy s touto zkušeností by měly školy typu 5. ZŠ Moskevská, kde se HV řadí mezi nejzásadnější předměty, sloužit jako příklad dobré praxe. Jak však ukázaly žákovské dotazníky, pouze polovina tříd s RVHV na II. stupni shledává HV důležitou. Názory jsou tedy viditelně nejednotné a rozporuplné.

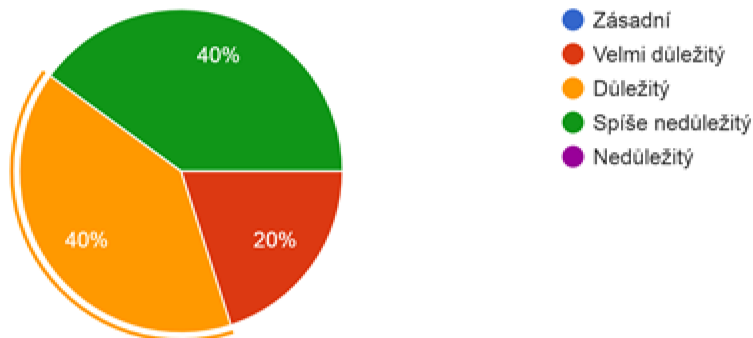
Předmět HV považuji za

2 odpovědi

Předmět HV považuji za

5 odpovědí

První graf znázorňuje odpovědi učitelů HV, druhý odpovědi učitelů ostatních předmětů. Většinový pozitivní názor vyjádřili všichni vyučující humanitních předmětů, konkrétně HV, českého, anglického a německého jazyka. Naopak příznivci přírodních věd se o důležitosti HV vyjádřili spíše negativně. Je zde tedy zřetelné upřednostnění založené na příslušném preferovaném oboru a jeho příbuznosti s HV.

6 Diskuze

6.1 Verifikace hypotéz

V předchozí kapitole jsem nastínila průběh mého výzkumného šetření a příslušně znázornila výsledky jeho jednotlivých částí. Nyní se tedy mohu věnovat ověřování korespondence získaných výsledných poznatků s předem stanovenými hypotézami.

Tvrzení „*Náplň výuky HV ve třídách s RVHV je obsáhlejší a učivo obtížnější než ve třídách s běžnou hodinovou dotací tohoto předmětu.*“ odpovídá tematickým plánům, které jsou v rámci ŠVP zpracovány tak, aby vyhovovaly standardům HV, jež vychází z RVP ZV. Obsah učiva ve třídách RVHV má hlubší charakter a je založen na ucelené a podrobné koncepci výuky HV především v oblasti hudební teorie a historie hudebního umění, s čímž korespondují i formy zjišťování výsledků výuky a jejich obtížnost.

Na základě druhé hypotézy jsem si ověřila, že rozdíly mezi třídami s hudebním zaměřením a třídami s běžným a sportovním zaměřením vytyčuje několik faktorů. Prostřednictvím vědomostních kvízů pro žáky a výpovědí učitelů HV jsem zjistila, že si z hlediska znalostí, hudebních schopností a dovedností opravdu vedou lépe třídy s RVHV. Tak tomu je i v otázce pracovní morálky. Během náslechu jsem také měla možnost přesvědčit se o méně problémovém chování tříd s RVHV v porovnání s třídami běžného a sportovního zaměření. Pozitivní vliv na klima třídního kolektivu však dle mého výzkumu nemá pouze RVHV, ale zejména kolektivní mimoškolní aktivity, jež podporují sdílené zájmy třídy. Ty lze najít jak ve třídách B (zkoušky sboru a flétnového souboru, koncerty, soustředění aj.), tak ve třídách C (tréninky, závody, soustředění aj.). Výsledky mého výzkumného šetření též ukázaly, že aktivita žáků v hodinách a postoj žáků k výuce HV nezáleží tolik na jejich studijním zaměření jako na jejich věku. S přibývajícím věkem se žáci stávají pasivnějšími a ztrácí svůj zápal do hudebního vzdělávání, a to i v případě tříd B. Ačkoli většina žáků všech studijních zaměření zařazuje tento předmět mezi své oblíbené, za důležitý ho považuje už jen menšina z nich, konkrétně 6. a 7. ročníky s RVHV. Tím se potvrzuje i můj další předpoklad, jenž podpořili vyučující předmětů přírodních věd, kteří HV označili za spíše nedůležitý předmět.

Dle výsledků dotazníků žáci opravdu preferují praktické hudební aktivity ve výuce HV. Mezi své nejoblíbenější však paradoxně řadí reflexi hudby, tedy pasivní činnosti jako např.

poslech hudby a sledování hudebních videí, což odpovídá jejich méně aktivnímu přístupu a náklonnosti k využívání moderních technologií.

Poslední dvě hypotézy jsem se rozhodla ověřit prostřednictvím dotazníků pro učitele ostatních předmětů. I když žáci tříd s RVHV skutečně dosahují lepších výsledků v ostatních předmětech, jedná se především o humanitní předměty, jako jsou jazyky. Ty mají zejména z hlediska kompetencí, které u žáků rozvíjí, k HV blíže než vědy přírodní. Dále jsem na základě odpovědí vyučujících zjistila, že hudební zaměření má všeobecně nejpozitivnější vliv na soustředěnost, aktivitu a pracovní morálku žáků. Jeho vliv se naopak téměř vůbec neprojevuje v domácí přípravě.

6.2 Nedostatky výuky HV a návrhy na jejich řešení

V rámci zpracovávání jednotlivých částí této práce jsem se soustředila i na faktory, které výuku HV na 5. ZŠ Moskevská ovlivňují negativně. V této kapitole vycházím výhradně z vlastního názoru a výpovědí žáků, které nejsou míněny jako kritika. Naopak se jedná o poznatky, které jsem jako bývalá žákyně a nyní studentka Pedagogické fakulty UK při svém výzkumu na této škole postrehla, a které považuji za přínosné z hlediska zkvalitnění studia hudebního zaměření a spokojenosti žáků.

Především bych doporučila formovat třídy s RVHV opravdu důsledně tak, aby se eliminovaly situace, kdy jsou žáci bez zájmu o hudební zaměření přiřazováni či přeřazováni do těchto tříd z důvodu plné kapacity ostatních tříd. Z hlediska utváření klimatu v kolektivu totiž může i několik málo jedinců jinak pozitivní třídní atmosféru a soudržnost kolektivu, který je vytvářen společnou zálibou, zcela rozvrátit. Děti si pak účinkem negativního vlivu, ke kterému tíhnou nejvíce na II. stupni v pubertálním věku, snadno vytváří záporný vztah k danému oboru, který je však převážně motivován potřebou po akceptaci v kolektivu oponujících spolužáků.

Ačkoli je výuka HV na 5. ZŠ velmi kvalitní, prospělo by jí oživení v podobě častějšího zařazování interaktivních činností. Sami žáci by se v hodinách rádi více věnovali instrumentálním činnostem, hudebně pohybovým aktivitám či vlastní hudební tvorbě. Třídy ve výuce postrádají zejména učivo a poslech či zpěv populární hudby posledních let. S tím souvisí i jejich návrhy na výměnu učebnic, jelikož se v těch stávajících neobjevují písně ani životopisy současných interpretů, ke kterým jejich generace vzhlíží.

Z mého pohledu by bylo též užitečné více se zaměřit na zkvalitnění výuky HV ve třídách bez hudebního zaměření. I žáci bez zájmu o rozšířené hudební vzdělávání mohou v rámci tohoto předmětu rozvíjet svou kreativitu a estetické cítění, a to nejen prostřednictvím zpěvu, který je velmi často jedinou náplní výuky. Pokud se žáci dostanou do kontaktu i s jinými hudebními činnostmi, mají větší šanci uvědomit si skutečný přínos HV. Tím se dostávám k problému, jenž se v České republice vyskytuje všeobecně. HV byla totiž velmi často považována za předmět méně důležitý (což lze vztáhnout na celou oblast Umění a kultura) a tento status jí bohužel zůstal až dodnes. I přesto, že se školy zapojené do projektu RVHV nadále snaží zvyšovat povědomí o důležitosti tohoto předmětu, HV je na mnoha klasických ZŠ stále stavěna do pozadí. Velkou důležitost jí nepřisuzují ani žáci přímo ze tříd s RVHV a vyučující ostatních předmětů paradoxně i na 5. ZŠ, jež se hudebním zaměřením pyšní. Dle mého názoru je viníkem fakt, že si pořád jen málo lidí uvědomuje, v kolika směrech a oblastech se pozitivní vliv hudebního zaměření a uměleckého zaměření obecně projevuje.

Závěr

Má práce popisuje vývoj rozšířeného hudebního vzdělávání a jeho současné pojetí na jedné ze ZŠ zapojených do projektu RVHV. To se v určitých směrech odklání od prvotního konceptu tvůrce Ladislava Daniela a jeho striktně daných metod z důvodu modernizace a uspokojení dnešních individuálních potřeb školy, vyučujících a žáků. Danielova hlavní myšlenka posílení rozvoje estetické a osobnostní stránky žáků prostřednictvím častějšího kontaktu a prohloubení vztahu s hudbou však nezanikla. Naopak jsou jeho cenné didaktické materiály obohacovány o inovativní metodické postupy, které jsou přizpůsobeny současným společenským hodnotám a vzdělávacím možnostem. Odborníci a vědci se navíc snaží prozkoumat a odhalit další oblasti, v nichž se hudební zaměření jeví jako prospěšné, což opět rozšiřuje obzory vzdělávacím institucím a pedagogům.

V rámci výzkumu jsem měla možnost nahlédnout do hudebního vzdělávání 5. ZŠ Moskevská a na základě vlastní zkušenosti a výpovědí vyučujících podložených tematickými plány prozkoumat formu, výsledky a efektivitu výuky HV v jednotlivých třídách. Její koncepce a náplň učiva se lišily podle studijního zaměření tříd, při čemž ve třídách s RVHV odpovídaly znatelně vyšší úrovni znalostí a hudebnosti žáků. Hudební zaměření se navíc ukázalo jako přínosné i v oblasti chování žáků, jejich pracovní morálky a klima v třídním kolektivu, což bylo možné usoudit z porovnání poznatků mého nezúčastněného pozorování v hodinách jednotlivých tříd i z mé vlastní devítileté zkušenosti žákyně třídy s RVHV. Vzhledem k vyšším nárokům učitele byly třídy B ve výuce HV také aktivnější než jejich spolužáci ze tříd A a C.

Svým výzkumem jsem si mimo jiné ověřila, že rozšířené hudební vzdělávání pozitivně ovlivňuje i mimohudební oblasti, konkrétně poznávací procesy (vnímání, představivost, myšlení aj.), intelektuální a osobnostní vývoj a v neposlední řadě též komunikační schopnosti. Tento vliv potvrdili sami vyučující jazykových předmětů (ČJ, AJ, NJ), v nichž žáci ze tříd s RVHV dosahují v porovnání s ostatními třídami výrazně lepších výsledků.

V závěru bych chtěla poukázat na problematiku postoje žáků a učitelů k důležitosti předmětu HV, jejíž výsledky mě překvapily svým dosti negativním charakterem. Tato situace však rozhodně není neměnná a je jen na nás, příznivcích hudebního vzdělávání, jak se s ní dokážeme vypořádat. Hudba je totiž důležitou složkou života lidí všech generací, kteří si jen zatím nejsou plně vědomi jejího skutečného významu.

Seznam použitých informačních zdrojů

Primární literatura

DANIEL, L. *Metodika hudební výchovy*. Vyd. 2., dopl. Ostrava: Montanex, 1992. ISBN 80-85300-98-2.

CHARALAMBIDIS, A. RVHV a jak dál? *Hudební výchova*, 2007, roč. 15, č. 3, s. 39-40. ISSN 1210-3683.

SKOPAL, J., VÁŇOVÁ, H. *Metodologie a logika výzkumu v hudební pedagogice*. Vyd. 1., Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0435-3.

VÁŇOVÁ, H. Ladislav Daniel a školy s RVHV. *Hudební výchova* 2007, roč. 15, č. 2, s. 22-23. ISSN 1210-3683.

Sekundární literatura

BLAŽKOVÁ, O., LIŠKOVÁ, Y. *Metodika výuky hudební výchovy na 2. stupni základních škol a středních školách z pohledu pedagogické praxe – náměty pro začínajícího učitele*. Vyd. 1., Ostrava: Ostravská univerzita, 2010. ISBN 978-80-7368-893-6.

GREGOR, V., SEDLICKÝ, T. *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. Vyd. 1., Praha: Supraphon, 1973.

PRCHAL, J. 80 let Společnosti pro hudební výchovu a pohled na současný stav hudební výchovy v ČR. In: HALA, P. *Musica Viva in Schola XXV*. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 33-41. ISBN 978-80-210-8467-4.

PRCHAL, J. Osobní archiv. *Historie projektu škol s rozšířenou výukou HV*. 2019, Kryštofovo Údolí.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*, Vyd. 4., Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

SEDLÁK, F. A KOLEKTIV. *Nové cesty hudební výchovy*. Vyd. 1., Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977.

Internetové zdroje

Časopis Hudební výchova – *Historie časopisu* [online]. [cit. 2019-06-15]. <<http://pages.pedf.cuni.cz/hudebnivychova/historie-casopisu/>>.

Česká Orffova společnost – *O nás* [online]. [cit. 2019-06-29]. <<http://www.orff.cz/cs/AboutUs>>.

Ensemble Mathesius – *O nás*. [online]. [cit. 2019-06-19]. <<https://mathesius.webnode.cz/o-nas/>>.

Flauti Vivace. [online]. [cit. 2019-06-15]. <<https://www.flauti-vivace.com/>>.

GROSJEAN, F. Do Musicians Make Better Language Learners? *Psychology Today* [online]. 2017. [cit. 2019-06-28]. <<https://www.psychologytoday.com/intl/blog/life-bilingual/201707/do-musicians-make-better-language-learners>>.

HENRIKSSON-MACAULAY, L. Are musicians better language learners? *The Guardian* [online]. 2014. [cit. 2019-06-28]. <<https://www.theguardian.com/education/2014/feb/27/musicians-better-language-learners>>.

Kompletní učební osnovy II. stupeň 2016-2017. [online]. Kladno: 5. ZŠ Moskevská, 2016. [cit. 2019-06-21]. <<https://www.5zskladno.cz/zakladni-skola/obecne-informace/dokumenty-skoly/>>.

Podkladová studie pro revizi RVP oblasti Umění a kultura – hudební výchova, NÚV [online]. 2019, poslední revize 10.10.2018 [cit. 2019-06-30]. <<http://www.nuv.cz/file/3615/>>.

SCHMIDOVÁ K., ŠMEJKALOVÁ, R. Nápadník 65 aktivit - TŘÍDA V POHODĚ aneb aktivity pro podporu dobrých vztahů mezi žáky. [online]. Praha: MŠMT, 2012. [cit. 2019-06-24]. <https://www.scio.cz/download/skoly/Zdarma_materialy/Napadnik_pro_podporu_dobrych_vztahu_ve_tride.pdf>.

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání, zpracován podle RVP pro ZŠ. [online]. Praha: MŠMT, 2016. [cit. 2019-06-20]. <<https://www.5zskladno.cz/zakladni-skola/obecne-informace/dokumenty-skoly/>>.

Základní škola Kladno, Moskevská 2929 – *O škole*. [online]. [cit. 2019-06-15]. <<https://www.5zskladno.cz/zakladni-skola/obecne-informace/o-skole/>>.

Základní umělecká škola Kladno Moskevská. [online]. [cit. 2019-06-15]. <<http://www.zus2kladno.cz/>>.

Příloha 1: Seznam škol s RVHV z roku 1998

3104	047611642	Základní škola	Praha 4 - Krč	Jánoškova 1320	14200	02/4713229	obec	2	49
3105	102113048	Základní škola	Praha 4 - Jižní Město	Květinová ul. v těstevní 1554	14700	02/7913144	obec	4	91
3104	102101507	Základní škola	Praha 4 - Braník	Školní 700	14900	02/4608090	obec	2	45
3105	102020042	3 fakturální základní škola	Praha 5 - Hlubočepy	V remízku 919	15200	02/5810578	obec	3	71
3105	0481133604	Základní škola	Praha 5 - Lužiny	Trávnického 1744	15500	02/7982840	obec	3	26
3105	048113485	Fakturní ZS při PedF UK	Praha 5 - Lužiny	Brdíčková 1878	15500	02/6514519	obec	2	59
3105	102761213	Fakturní základní škola	Praha 5 - Nové Butovice	Fingerova 17/186	15500	02/6514960	obec	6	144
3106	0481133892	Základní škola	Praha 6 - Bubeneč	Náměstí Svobody 3/930	16000	02/24 31 31 13 70	obec	4	96
3106	0481133795	Základní škola	Praha 6 - Veleslavín	Na okraji 43/305	16200	02/316 20 23	obec	4	96
3107	060435216	Fakturní základní škola	Praha 7	Umělecká 8/650	17000	02/3716966	obec	7	170
3108	102261253	Základní škola	Praha 8 - Troja	Na Šutce 26/440	18200	02/6888956	obec	13	281
3108	102261300	Základní škola	Praha 8 - Karlín	Lyčkovsko náměstí 6/460	18600	02/6844649	obec	16	329
3109	102301786	Základní škola	Praha 9 - Lethany	Rychynského 350	19900	02/6969350	obec	14	324
3110	102337691	Základní škola	Praha 10-Vršovice	Jakuska 2/1210	19900	02/67310135	obec	4	83
3202	02005057	Fakturní základní ZS	Beroun	Plzeňská 30	26601	0311/22474	obec	7	166
3203	10208940	Základní škola	Kladno	Vodňanská 2116	27201	0312/681167	obec	2	49
3203	102102856	Základní škola	Kladno	Moskevská 2929	27201	0312/631500	obec	7	189
3203	102102953	Základní škola	Kladno - Křečehlavy	Ukrainská 2447	27201	0312/684365	obec	2	38
3204	002174227	Základní škola	Kolín - Tři Dvory	Cervencovská 292	28002	03121/766151	obec	1	24
3204	002174561	Základní škola	Kolín - Kostelec n.C.L.	Náměstí Smilčického 33	28163	02/0397228	obec	2	50
3204	048663806	4. základní škola	Kolín III.	Lipanská 420	28000	0321/22789	obec	8	162
3208	047528800	Základní škola	Poděbrady	Na Valech 45	29001	0324/3001	obec	5	140
3209	102538489	Základní škola	Brandýs n.L. - St. Boleslav	Kostecká 1750	25001	02/20/803242	obec	4	110
3211	114001871	Základní škola	Příbram VII.	28. října 1	26102	0306/23816	obec	12	277
3301	000666131	Základní škola	České Budějovice	Bezdravského 1036	37011	038/40328	obec	6	142
3301	060077147	Základní škola J.S. Baara	České Budějovice	Jirůvcova 9 / a	37021	038/27502	obec	10	225
3301	107720230	Základní škola	České Budějovice	Dukelská 11	37021	038/55860	obec	12	256
3303	10721112	Základní škola	České Budějovice	Miroslavova 160	37701	0313/361910	obec	4	112
3305	100653849	Základní škola E. Beneše	Plzeň	Kučelova čim. 1466	39701	0362/214683	obec	4	92
3308	000582697	Základní škola	Tábor	Zbrozovská 2398	39003	0361/33325	obec	6	134
3403	000582841	Základní škola	Soběslav	Edvarda Beneše 50	39201	0363/2015	obec	5	110
3403	049753380	4. Základní škola	Ostrov	Klinovecká 1197	36301	0164/2762	obec	7	154
3403	151200584	Základní škola	Karlovy Vary	Šmeralova 15/336	36005	017/48075	obec	9	207
3405	151400451	15. základní škola	Plzeň	Terezie Brzkové 33 - 35	38111	019/280260	obec	13	312
3405	102228299	34. základní škola	Plzeň	Gorská 32	32323	019/535095	obec	3	66
3501	102145695	Základní škola	Česká Lípa	Slukovská 2904	47005	0425/22962	obec	4	112
3501	102145636	Základní škola	Česká Lípa	Arbesova 2077	47001	0425/22108	soukř.	6	176
3503	102553693	Základní šk							

Příloha 2: Seznam účastníků II. Celorepublikového setkání pedagogů a zástupců ZŠ s RVHV a ZUŠ v Karlových Varech z roku 2004

Abecední seznam účastníků II. Celorepublikového setkání pedagogů a zástupců ZŠ s RVHV a ZUŠ, konané v Karlových Varech ve dnech 14. a 15. května 2004

Zdeňka BÁRTOVÁ, ZŠ s RVHV Teplice
Mgr. Jiří BRYNDA, ZŠ s RVHV Teplice
Jarmila ČECHOVÁ, ZUŠ Opočno
Hana DOSTÁLOVÁ, ZUŠ Vysoké Mýto
Jitka DUŠKOVÁ, ZUŠ Vysoké Mýto
Lenka DVORNÍKOVÁ, ZŠ Kolín
Mgr. Ivana GAMBOVÁ, ZŠ a ZUŠ Liberec
Mgr. Ivana GRMOLCOVÁ, ZŠ Brno
Karel HÁJEK, ZŠ České Budějovice
Eva HARTOVÁ, ZŠ České Budějovice
Mgr. Lenka HIRŠALOVÁ, ZŠ a ZUŠ Liberec
Dana HODAČOVÁ, ZŠ Most
Paed Dr. Hana CHALUPNÍKOVÁ, ZŠ Vysoké Mýto
Jindřiška JAGLOVÁ, 4. ZŠ Kolín
Mgr. Irena KÁŠOVÁ, ZUŠ Česká Lípa
Mgr. Marcela KLÍMOVÁ, ZŠ Brno
Dana KOZÁRKOVÁ, ZŠ Zlín
Ivana KUBÍČKOVÁ, ZŠ Zlín
Irena KUČEROVÁ, ZŠ České Budějovice
Alena KUPKOVÁ, ZŠ Opava
Svatopluk MATĚJKA, ZŠ Most
Mgr. Helena MAZZOLINIOVÁ, ZŠ s RVHV
Mgr. Natálie MIŽENKOVÁ Teplice, EKO Gymnázium Brno
Jan NENIČKA, ZŠ Opava
Dr. Alena PANOCHOVÁ, FZŠ Pedagogická fakulta UK, Praha
Mgr. Pavla PAZDEROVÁ, ZŠ Orlová-Lutyně
Dr. Jan PRCHAL, ZŠ a ZUŠ Liberec
Mgr. Lenka PRCHALOVÁ, ZŠ a ZUŠ Liberec
Jana PTÁČKOVÁ, ZŠ s RVHV Teplice
Mgr. Jindřich PTÁK, ZŠ Brno
Zuzana REZKOVÁ, ZŠ s RVHV Teplice
Renata SLEZÁKOVÁ, ZUŠ Liberec
Mgr. Marta ŠTEFLOVÁ, ZŠ Brno
Eva ŠTRAUSOVÁ, Česká hudební společnost Praha
Mgr. Dana VÁŇOVÁ, ZŠ Brandýs nad Labem
Dr. Anna VELANOVÁ, ZŠ Brno
Alena VEVERKOVÁ, ZŠ Brno
Edita VOJÁČKOVÁ, ZŠ Vysoké Mýto
Blanka ZEDNÍKOVÁ, 4. ZŠ Kolín

Příloha 3: Autorka a dětský pěvecký sbor, oddělení Pidisluníčko (rok 2002)

Příloha 4: Logo dětského pěveckého sboru Sluníčko

Příloha 5: Flétnový soubor Flauti Vivace.

Příloha 6: Tematický plán pěveckého sboru

HUDEBNÍ VÝCHOVA - I. a II. stupeň - Sborový zpěv - nepovinný předmět

Vypracovala: Mgr. E.Moučková

IV. Plán jednotlivých sborů

A/ Malé sluníčko (4. – 5. ročník)

Žák:

1. ovládá správné sezení a postoj při zpěvu.
2. ovládá správné dýchání při zpěvu a výslovnost.
3. ovládá intonačně čistý zpěv svého partu ve skladbách a capella i s instrument. doprovodem.
4. rychle reaguje na dirigentská gesta.
5. má vyrovnaný hlas v celém svém hlasovém rozsahu.
6. řídí se zásadami hlasové hygieny.
7. má vypěstované návyky kultivovaného zpěvu.
8. dokáže zpívat z listu jednoduché skladby.
9. samostatně se orientuje v notovém zápisu sborové partitury.

Charakter repertoáru:

1. Jednohlasé písně s doprovodem
2. Jednohlasé písně a capella
3. Dvojhlas (trojhlas) jako kánon
4. Dvojhlas (trojhlas) na základních harmonických funkcích
5. Dvojhlas (trojhlas) složitější
 - a) Lidové písně

- b) Úpravy lidových písní
- c) Umělé dětské písně
- d) Jednodušší české populární písně
- e) Jednodušší klasické skladby

B/ Sluníčko (6. – 9. Ročník)

Žák:

1. ovládá správné sezení a postoj při zpěvu.
2. ovládá základy dechové techniky, hlasové kultur a výslovnosti, intonace, rytmu a všech hudebně výrazových prostředků.
3. zvládá nácvik písní dle notového zápisu získáním elementárních znalostí ve čtení a struktuře sborové partitury.
4. dokáže reagovat a napodobit požadavky předváděné sbormistrem.
5. dokáže intonovat jednohlasé, dvojhlasé, trojhlasé a čtyřhlasé písně.
6. se orientuje v základních dílech lidové a umělé písňové tvorby.

Charakter repertoáru:

1. jednohlasé (vícehlasé) skladby a capella i s doprovodem
2. dvojhlas (vícehlas a capella i s doprovodem)
 - kánon
 - složitější
- a) lidové písně a jejich úpravy
- b) umělé dětské písně
- c) populární písně české i světové
- d) stará hudba středověku (chorály, polyfonie)
- e) klasické skladby napříč stoletími
- f) skladby v různých světových jazycích

V. Každoroční pravidelné aktivity všech sborů

1. pracovní týdenní soustředění
2. adventní a vánoční koncerty
3. jarní koncerty
4. soutěže a přehlídky
5. výměnné zájezdy
6. příležitostná vystoupení

Dotazník pro učitele HV

Anonymní dotazník sloužící pro výzkumnou část bakalářské práce S. Vosátkové zaměřenou na rozdíly ve výuce HV ve třídách s běžnou a rozšířenou hodinovou dotací předmětu na 2. stupni ZŠ.

*Povinné pole

E-mailová adresa *

Váš e-mail: _____

Na 5.ZŠ Moskevská v Kladně učím HV

- ☐ Pouze ve třídách s běžnou hodinovou dotací HV (dále jen NEHUD)
- ☐ Pouze ve třídách s rozšířenou hodinovou dotací HV (dále jen HUD)
- ☐ V NEHUD i HUD třídách

Moje výuka HV probíhá

- ☐ Výhradně v hudebně
- ☐ V klasické třídě
- ☐ Jak v hudebně, tak v klasické třídě
- ☐ Jiné: _____

Místnost/prostředí mé výuky HV je pro mě

- ☐ Zásadní
 - ☐ Velmi důležité
 - ☐ Důležité
 - ☐ Spíše nedůležité
 - ☐ Nedůležité
-

Příprava na hodinu HV mi trvá

- ☐ Stejně dlouho pro NEHUD i HUD třídy
- ☐ Déle pro NEHUD třídy
- ☐ Déle pro HUD třídy
- ☐ Nelze určit
- ☐ Nepřipravuji se

Při přípravě na výuku HV čerpám nejvíce z těchto zdrojů:

Vaše odpověď _____

Řídím se podle metodických příruček příslušných učebnic HV

- ☐ Vždy
- ☐ Často
- ☐ Někdy
- ☐ Zřídka
- ☐ Nikdy

Při výuce HV využívám technologii (PC, interaktivní tabuli, CD přehrávač atd.)

- ☐ Vždy
- ☐ Často
- ☐ Někdy
- ☐ Zřídka
- ☐ Nikdy

Při výuce HV se soustředím

- ☐ Na hudební teorii i praxi ve stejné míře
- ☐ Spíše na hudební teorii
- ☐ Spíše na hudební praxi
- ☐ Nelze určit

Hudební nauku učím

- ☐ Stejně v NEHUD i HUD třídách
- ☐ Více (podrobněji) v NEHUD třídách
- ☐ Více (podrobněji) v HUD třídách
- ☐ Nelze určit
- ☐ Neučím vůbec

Hudební dějiny učím

- ☐ Stejně v NEHUD i HUD třídách
- ☐ Více (podrobněji) v NEHUD třídách
- ☐ Více (podrobněji) v HUD třídách
- ☐ Nelze určit
- ☐ Neučím vůbec

Do hodin HV zařazuji zpěv

- ☐ Vždy
- ☐ Často
- ☐ Někdy
- ☐ Zřídka

Pěvecké dovednosti žáků rozvíjím pomocí

Text stručně odpovědi

Intonační schopnosti žáků rozvíjím pomocí

Text stručně odpovědi

Při výuce HV hrají na tyto hudební nástroje:

Text stručně odpovědi

Při výuce HV žáci využívají hudební či Orphovy nástroje

- ☐ Vždy
- ☐ Často
- ☐ Někdy
- ☐ Zřídka
- ☐ Nikdy

Testy či ústní zkoušení zadávám

- ☐ Stejně obtížné pro NEHUD i HUD třídy
- ☐ Obtížnější pro NEHUD
- ☐ Obtížnější pro HUD
- ☐ Nelze určit
- ☐ Netestuji

Testy či ústní zkoušení známkuji

- ☐ Stejně v NEHUD i HUD třídách
- ☐ Přísněji v NEHUD třídách
- ☐ Přísněji v HUD třídách
- ☐ Nelze určit
- ☐ Neznámkuji

Třídní výjezdy na hudební akce (koncerty, operní/muzikálové představení, festivaly atd.) pořádám

- ☐ Každý měsíc
- ☐ Jednou za čtvrt roku
- ☐ Jednou za půl roku
- ☐ Jednou za rok
- ☐ Nepořádám

Předmět HV považuji za

- ☐ Zásadní
- ☐ Velmi důležitý
- ☐ Důležitý
- ☐ Spíše nedůležitý
- ☐ Nedůležitý

Největší rozdíl mezi NEHUD a HUD třídami vidím v(e) (možno více odpovědí)

- ☐ Znalostech žáků (dále jen Ž)
- ☐ Hudebních schopnostech a dovednostech Ž
- ☐ Přístupu a postoji Ž k výuce
- ☐ Chování Ž v hodinách
- ☐ Atmosféře třídního kolektivu
- ☐ Pracovní morálce Ž
- ☐ Aktivitě Ž
- ☐ Jiné: _____